เพลงสาธุการทางคุณครูเตือน พาทยกุล

รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การนำเสนอโน้ตเพลงในบทความนี้ ใช้บันทึกด้วยระบบโน้ตอักษรไทยแปดห้อง เป็นลูกฆ้องทางของคุณครูเตือน พาทยกุล เมื่อมีการอธิบายเปรียบเทียบลูกฆ้องในบทความนี้ กำหนดใช้ทางของหลวงบำรุงจิตเจริญ (ธูป สาตรวิลัย)

เพลงสาธุการนี้เป็นเพลงง่ายๆ แต่ก็ยาก ในความง่ายก็มีความยาก ในความยากก็มีความง่าย ดูเรียบแต่ก็ซับซ้อน ในความซับซ้อนแต่ก็เรียบ คนโบราณเขาซ่อนเงื่อนงำไว้ ใครที่ว่าแน่ก็หลงทำนองได้เสมอ เพราะแต่ละท่วงทำนองมีการลำดับไว้ด้วยกลอนโบราณ และวกวนเหมือนเขาวงกต

ข้อความที่ยกนำมานี้เป็นคำกล่าวของคุณครูประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) ที่อธิบายให้ผู้เขียนฟังเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๓๓ ซึ่งเป็นมูลเหตุให้ผู้เขียนเลือกทำวิทยานิพนธ์ตามระบบการศึกษาระดับปริญญาโทแขวงวิชาวัฒนธรรมการดนตรี ที่สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล โดยศึกษาทางเพลงจากนักดนตรีมากกว่า ๓๐ ท่าน และเลือกนำมาวิเคราะห์ในงานวิจัย จำนวน ๑๐ ท่าน คุณครูดนตรีอาวุโสมากที่สุดที่ผู้เขียนกำหนดเป็นบุคคลข้อมูลในการวิจัยครั้งนั้น เป็นชาวเมืองเพชรบุรี เกิดเมื่อวันเสาร์ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือนสาม พ.ศ. ๒๔๔๘ ท่านเป็นบุตรของนักดนตรีไทยมีชื่อ คือคุณครูพร้อม กับนางตุ่น คุณครูดนตรีอาวุโสท่านนี้มีชื่อว่า คุณครูเตือน พาทยกุล

การศึกษาข้อมูลจากคุณครูเตือน พาทยกุล ผู้เขียนดำเนินการที่บ้านเลขที่ ๓๒๖/๘ ถนนเจริญรัถ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๓๓ ขณะนั้นท่านมีอายุ ๘๕ ปี ผู้เขียนทำการบันทึกเพลงสาธุการและสัมภาษณ์ ในด้านการสัมภาษณ์ดำเนินการหลายครั้ง นอกจากการถ่ายทอดเพลงสาธุการทางฆ้องแล้ว คำอธิบายต่างๆ นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างมากเพราะร่องรอยของแนวกลอนเพลงที่ท่านเรียนจากคุณพ่อที่ชื่อครูพร้อม ครูพร้อมท่านเป็นบุตรของคุณครูแดง คุณครูแดงเป็นชาวเมืองเพชรบุรี มีพี่ชายชื่อคุณครูตั้ม คุณปู่ไพเราะ (มีแขก) เป็นศิษย์สองคนที่เดินตามครู คอยปรนนิบัติครูก่อนที่จะกลับไปตั้งวงของตนเองอยู่ที่เมืองเพชรบุรีบ้านเกิด ซึ่งอยู่ใกล้วัดโพธาราม จังหวัดเพชรบุรี

เพลงสาธุการที่บันทึกเพลงสาธุการครั้งนั้น เมื่อผู้เขียนบันทึกโน้ตแล้วได้ไปพบคุณครูเตือน พาทยกุล ตีเพลงทบทวนให้ท่านฟังเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและซักถามหลายประเด็นที่ต้องการทราบเพิ่มเติม ท่านได้เล่าเกร็ดประวัติดนตรีบางตอนไว้ว่า เมื่อครั้งเป็นเด็กเล็กๆ อายุราว ๖-๗ ขวบ คุณปู่จับมือตีเพลงสาธุการมาก่อน คุณพ่อได้ร่วมต่อเพลงสาธุการและเพลงอื่นๆ ในชุดโหมโรงเย็นให้ท่านจนจบ แรกเรียนนั้นเรียนฆ้องวงใหญ่ก่อน จากนั้นจึงฝึกระนาดเอกจนอายุได้ราว ๑๐ ขวบ คุณพ่อจึงนำท่านไปฝากเรียนดนตรีกับจางวางทั่ว พาทยโกศลที่บ้านหลังวัดกัลยาณมิตร ขณะนั้นยังเป็นมณฑลกรุงเทพมหานครอยู่ ซึ่งต่อมาไม่นานนักคือวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงโปรดเกล้าฯ ให้แยกเขตการปกครองออกเป็นจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ก่อนที่จะมีการรวบสองจังหวัดเข้าเป็นนครหลวงกรุงเทพ-ธนบุรี และกรุงเทพมหานครในปี ๒๕๑๕

ชีวิตนักดนตรีที่บ้านพาทยโกศลของคุณครูเตือน พาทยกุล เพลงที่เริ่มเรียนเป็นเพลงแรกคือเพลงทะแย เรื่อยไปจนเพลงหน้าพาทย์ต่างๆ เครื่องดนตรีหลักคือระนาดเอก เครื่องอื่นๆ บรรเลงรองลงไปคือฆ้องใหญ่ ปี่ และซอสามสาย ในชีวิตของท่านมีครูดนตรีที่ท่านไปฝากตัวศึกษาเพิ่มเติมอีกหลายท่าน เช่น พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) คุณครูช่อ

สุนทรวาทิน เป็นต้น ทั้งนี้ขอกล่าวเฉพาะสารัตถะที่เกี่ยวกับทางเพลงสาธุการ เพื่อนำไปสู่เพลงสาธุการทางคุณครูเทือน พาทยกุล

เพลงสาธุการ เป็นเพลงหน้าพาทย์ มีความหมายถึงการแสดงความเคารพบูชาประกอบกิริยาน้อมไหว้ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรม เพลงสาธุการใช้บรรเลงเพื่อสื่อสารการนบไหว้นั้นและบอกกล่าวถึงการเริ่มต้นแห่งพิธีกรรม นับแต่โบราณมาเพลงสาธุการเป็นเพลงแรกของการเริ่มต้นการฝึกเรียนเพลงไทย ทั้งยังมีเพลงอื่นที่ต้องฝึกเรียนต่อเนื่องไปเป็นชุด คือเพลงในชุดโหมโรงเย็น ผู้เริ่มความเป็นนักดนตรีจึงทักถูกถามว่าต่อ ถ่ง-โทง-เตง แล้วหรือยัง หรือต่อเพลงโหมโรงเพื่อบรรเลงสวดมนต์เย็นฉันเช้าหรือยัง

ลักษณะสำคัญของเพลงสาธุการ เพลงนี้เนื้อทำนองเป็นเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ อัตราจังหวะสองชั้น เมื่อนับจังหวะตามแนวหน้าทับปรบไก่เช่นที่กล่าวนี้ มีทำนองบรรเลงตั้งแต่เริ่มต้นจนจบเพลงรวม ๕๕ จังหวะ กำกับจังหวะด้วยหน้าทับสาธุการโดยเฉพาะ เริ่มต้นด้วยเสียงตะโพน ตุ๊บ-ติง-ตุ๊บ-เทิ่ง หน้าทับสาธุการ ๑ จังหวะเรียกว่า ท่า ท่าหนึ่งมีความยาวเมื่อนับจากจังหวะหน้าทับปรบไก่ เท่ากับ ๔ จังหวะ ทำนองเพลงสาธุการเที่ยวแรกมีความยาวเท่ากับ ๒ ท่า เมื่อทำนองย้อนเที่ยวที่ ๒ มีความยาวเท่ากับ ๑ ท่า กับอีก ๖ ประโยค (หนึ่งประโยคเท่ากับ ๑ จังหวัดหน้าทับปรบไก่สองชั้น) เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ใน ๑ ท่าจึงประกอบด้วย กระสวนหรือทำนองหน้าทับ ๔ ตอน การกำกับในทำนองที่เริ่มต้นและย้อนรวม ๓ ท่า จึงเทียบเท่ากับ ๔๘ จังหวะ หน้าทับปรบไก่สองชั้น จังหวะที่ ๔๙-๕๔ ซึ่งรวมทำนองที่เป็นกระสวนของสาธุการเที่ยวน้อยหรือพระเจ้าเปิดโลกนั้น กระสวนท่าเป็นกระสวนของตอนที่ ๑ และปิดท้ายด้วย ๒ จังหวะสุดท้ายของกระสวนหลังของตอนที่ ๔ ตรง ๒ ประโยคสุดท้าย ในการบรรเลงเพลงนี้ไม่ใช้กลองทัดกำกับจังหวะไม้กลอง ส่วนฉิ่งตีด้วยเสียง ฉิ่ง อย่างเดียว

จากคำอธิบายที่กล่าวมา มีทำนองเพลงสาธุการขาดหายไป ๑ จังหวะ เพราะเมื่อหน้าทับสาธุการลงจบพร้อมเนื้อทำนองที่ทอดลง ตรวจสอบความถูกต้องแล้วมีเท่ากับ ๕๔ จังหวะเท่านั้น จังหวะที่ขาดหายไป ความจริงแล้วอยู่ตรงทำนองนำ ผู้เขียนขอขยายความให้เข้าใจตรงนี้ว่า เมื่อแรกที่ตะโพนขึ้น ตุ๊บ-ติง-ตุ๊บ-เทิ่ง นั้น เป็นการขึ้นเสียงของตะโพนโดยลำพัง จากนั้นระนาดเอกจึงขึ้นกลอนเพลงนำว่า

-ซลท	-ร-ม	ซลทม	รท-ล	-รมร	ดทลฟ	ทลฟม	ลฟมร

ระหว่างที่ระนาดเอกขึ้นทำนอง เครื่องดนตรีอื่นๆ ในวงปี่พาทย์รองรับ ขออธิบายด้วยลูกม้อง ซึ่งมีทำนองรับว่า

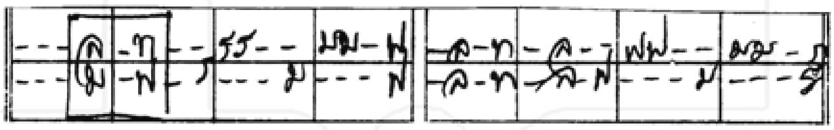
---ท	-ล--	รร--	มม-ฟ	-ล-ท	-ล-ร	ฟฟ--	มม-ร
---ฟ	-ม-ร	---ม	---ฟ	-ล-ท	-ล-ฟ	---ม	---ร

ทำนองเริ่มต้นที่รับนี้ มิใช่ทำนองที่นักดนตรีเริ่มฝึกเรียนกัน หากแต่เป็นจังหวะที่สอง ดังนั้นทำนองที่เริ่มต้นที่ขึ้นต้นว่า ถ่ง-โทง-เตง จึงเป็นทำนองส่วนที่หายไป

เมื่อเป็นดังกล่าวนี้จึงต้องตั้งต้นวิธีคิดใหม่ โดยให้นักดนตรีตีลูกม้อง ถ่ง-โทง-เตง พร้อมกับการเริ่มต้นขึ้นของระนาดเอกที่บรรเลงนำ ทุกเนื้อทำนองก็จะดำเนินกลอนเพลงไปพร้อมกันและจบพร้อมกัน เข้ากับจังหวะและท่าของหน้าทับสาธุการพร้อมกัน ทำนองนำ ๑ จังหวะ ส่วนตรงนี้จึงเท่ากับลูกนำของเพลง ตรงกับดนตรีตะวันตกบางเพลงที่ขึ้นเพลงด้วยลูกนำที่เรียกว่าอินโทร (Intro) จากการวิเคราะห์และพบก็คือ ลูกนำนี้คือกลอนทำนองในจังหวะสุดท้ายคือจังหวะที่ ๕๔ ของเพลงถูกนำมาเป็นลูกนำ เข้าทำนองจับหางมาเป็นหัว ชีดวงให้วนเวียน แทรกซ้อนกลอนให้ซับซ้อนซ่อนกลับไปกลับมาเหมือนค่ายกล หรือถ้านับอย่างกลบทตามฉันทลักษณ์ของการประพันธ์ เพลงสาธุการที่เป็นกลเพลง นับว่าเป็นเพลงที่มีความแปลกไปจากเพลงไทยอื่นๆ ที่เดียว

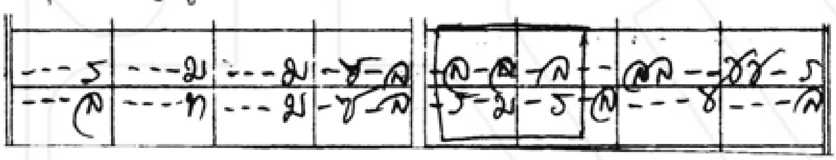
ในด้านโครงสร้างของเพลงสาธุการ นอกจากการมีลูกนำ (Intro) แล้ว เนื้อทำนองเมื่อวิเคราะห์ลงลึกเข้าไป พบว่าการจัดวางทำนองซ่อนซ้อนไว้อย่างวกวนนั้น พิจารณาการย้อนกลับของเนื้อหาทำนองเพลงโดยไม่นับรวมลูกนำ มีอยู่ ๕๔ จังหวะ มีกลอนทำนอง ๔ ส่วน กลอนทำนองส่วนที่ ๑ และส่วนที่ ๓ เหมือนกัน กลอนทำนองส่วนที่ ๒ มีลักษณะแบบหนึ่ง และกลอนทำนองส่วนที่ ๔ เป็นอีกลักษณะหนึ่ง โครงสร้างเช่นนี้ถ้านำไปเปรียบเทียบกับรูปแบบเพลงตามแนวเพลงตะวันตก ที่เรียกว่า Form เพลงสาธุการก็มีรูปแบบเพลงลักษณะ A B A C โครงสร้างดังกล่าวนี้ยังไม่ปรากฏในเพลงไทยทั่วไป

การนำเพลงสาธุการทางคุณครูเตือน พาทยกุลมาวิเคราะห์ มีหลายส่วนที่ได้รับคำอธิบายเหตุผล เช่นระดับเสียงขึ้นต้นเนื้อทำนองเพลงอยู่ระดับลูกฆ้องทางล่าง คุณครูเตือนท่านมีคำอธิบายประกอบว่า *"ปู่ของฉัน (หมายถึงปู่แดง) บอกว่า ถ้าขึ้นต้นด้วยเสียงบนก่อน จะเหมือนกับการขึ้นทำนองของเพลงตระ จึงกำหนดให้ขึ้นเพลงสาธุการด้วยเสียงล่างก่อน"* ทำนองและลูกฆ้องเพลงสาธุการทางที่เรียนจากปู่แดงยังคงรักษาไว้ เนื้อทำนองลูกฆ้องตอนแรกของครูเตือน พาทยกุล ที่กล่าวนี้คือ

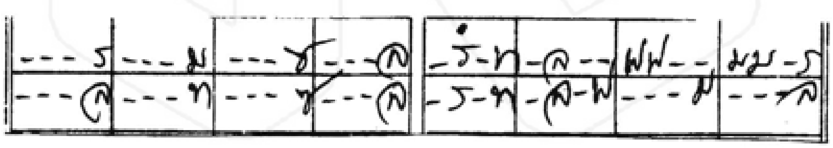

การที่คุณครูเตือน พาทยกุลอธิบายนี้ เมื่อพิจารณาจากการขึ้นเนื้อทำนอง มีความต่างกันเช่นนั้นจริงๆ และมีหลายตอนที่ทางของคุณครูเตือนใช้ดำเนินกลอนตามแนวที่กล่าว (ดูได้จากโน้ตเพลงที่ยกมาตอนท้าย) เมื่อย้อนพิจารณาส่วนต้นของเพลงที่เริ่มฝึกเรียน ทางของหลวงบำรุงจิตรเจริญ (ธูป สาตรวิลัย) มีการเสี้ยวมือไว้ช่วงกลางแนวของลูกฆ้อง ส่วนทางคุณครูเตือนไม่เสี้ยว ดังนี้

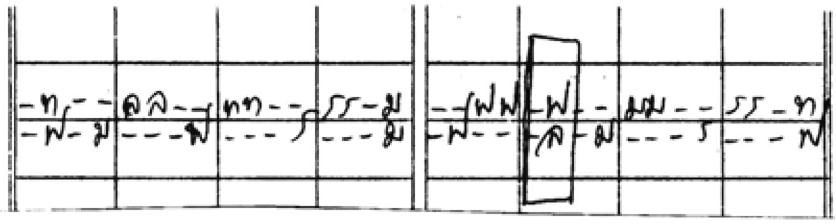
ทางหลวงบำรุงจิตรเจริญ (ธูป สาตรวิลัย)

ทางคุณครูเตือน พาทยกุล
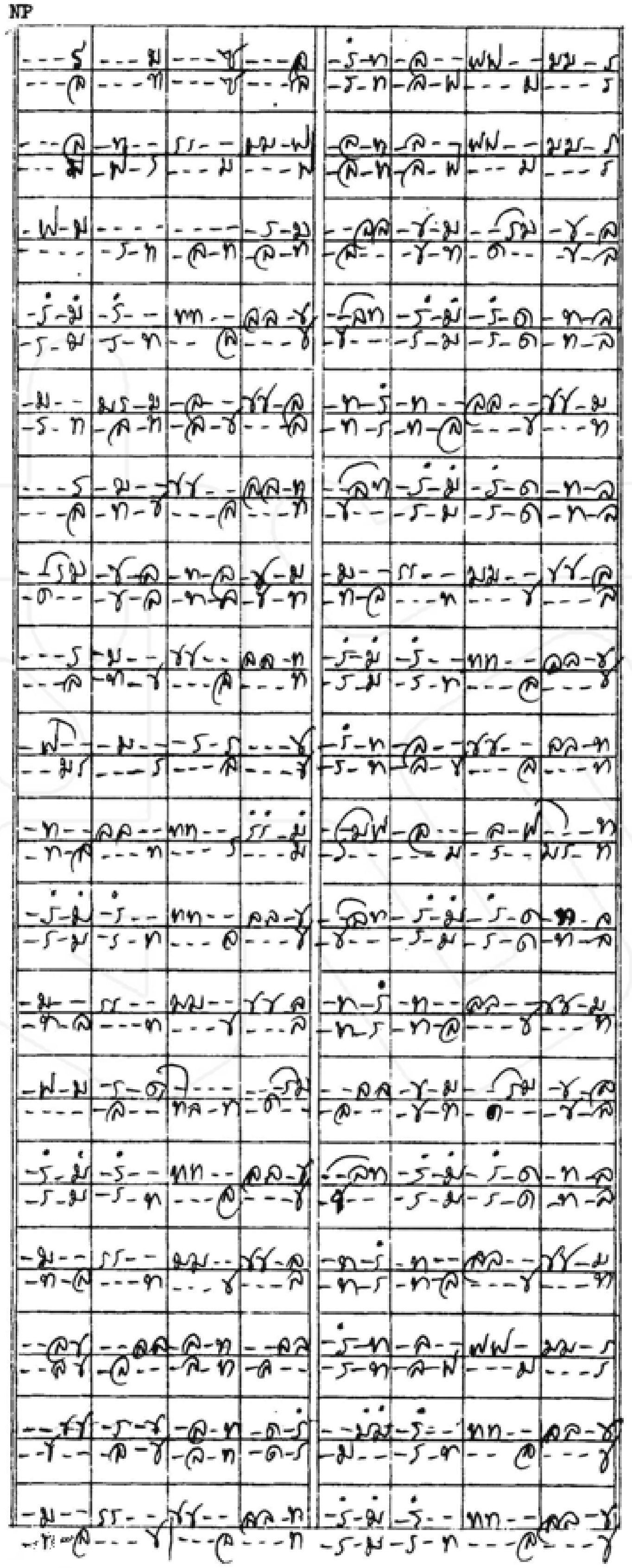

การเสี้ยวมือช่วงกลางแนวของฆ้องวงนี้ ทางคุณครูเตือน พาทยกุล ยังพบกลางๆ ทำนองเพลง ตรงจังหวะที่ ๒๕ อยู่ในท่อน B (เมื่อนับตาม Form ตามหลักของดนตรีสากล) ทำนองลูกฆ้องทางคุณครูเตือน พาทยกุล มีดังนี้
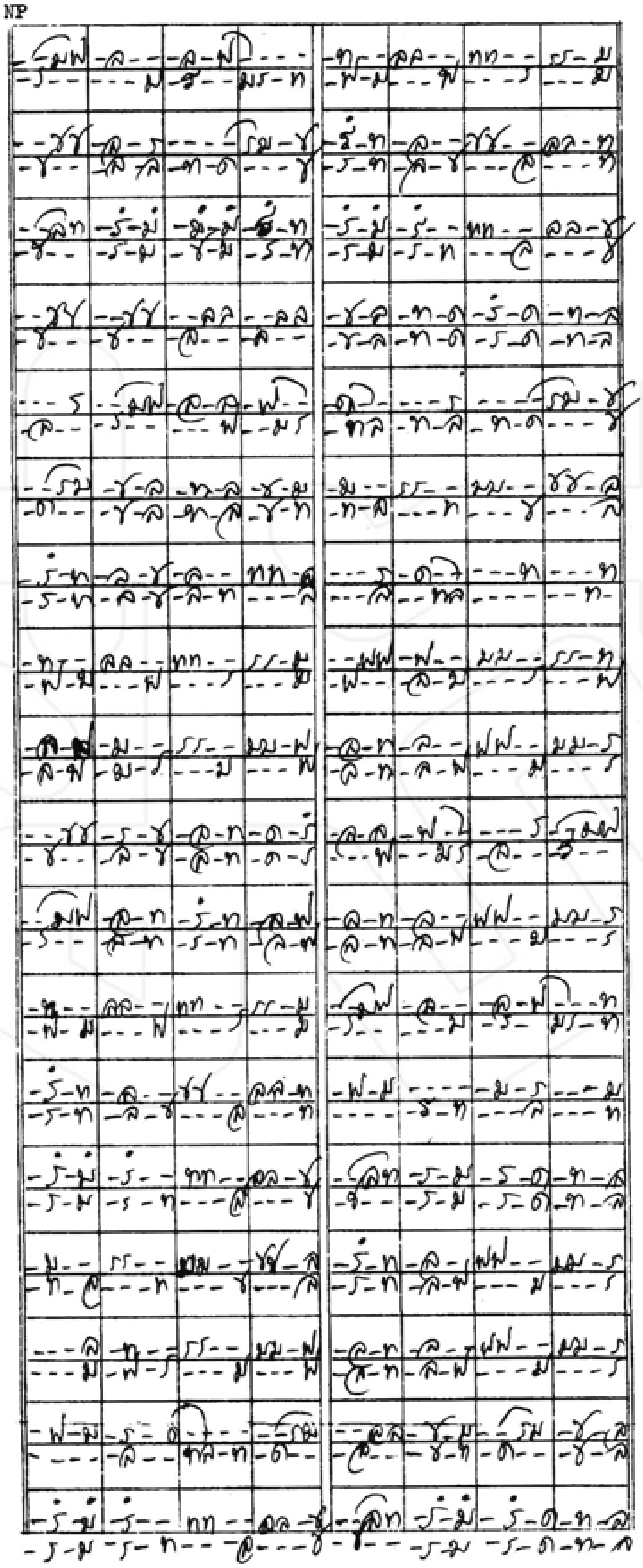

เพลงสาธุการทางคุณครูเตือนที่นำเสนอในบทความนี้ มีโครงสร้างของเพลงและลูกตกของระดับเสียงแต่ละจังหวะแต่ละท่า สอดคล้องกับทางอื่นๆ นอกจากความหลากหลายที่เป็นรายละเอียดที่มีลักษณะเฉพาะของทำนอง สำหรับโน้ตเพลงสาธุการของท่านทั้งหมดมีดังนี้

สาธุการทางครูเดือน พาทยกุล
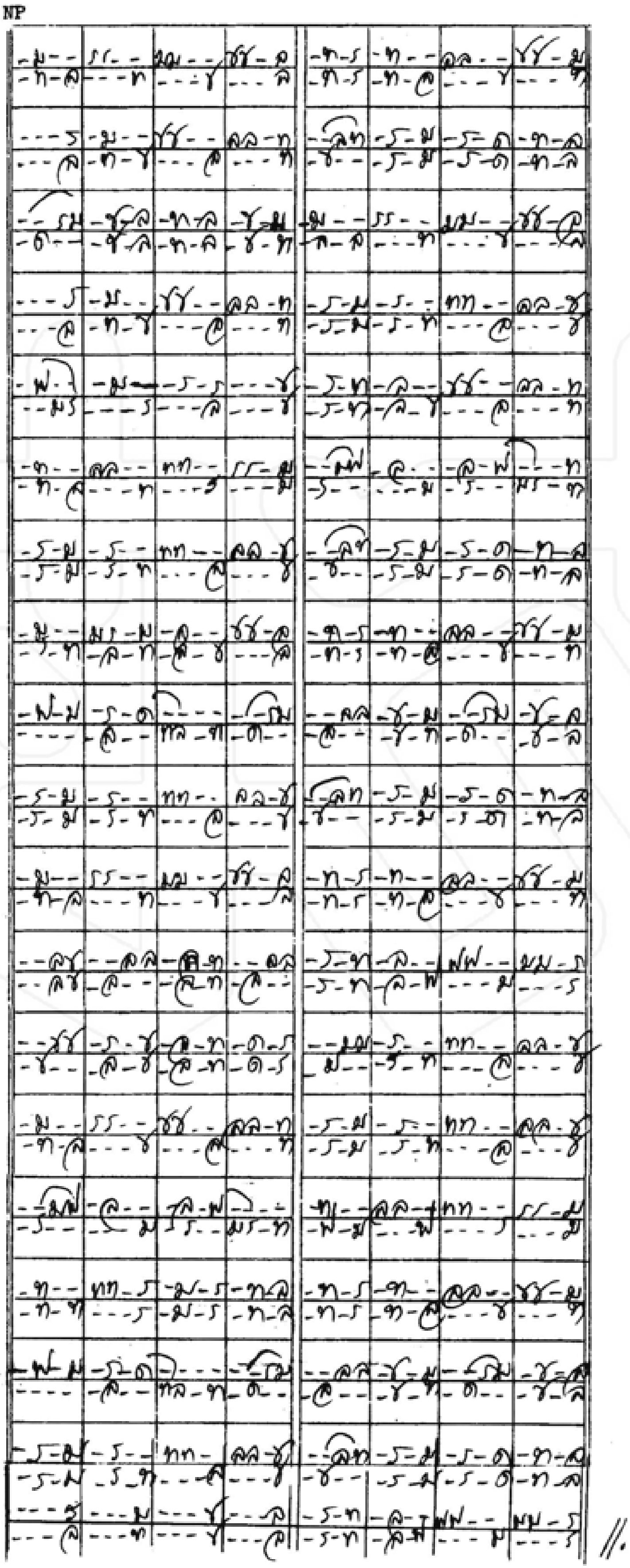

สาธุการทางครูเดือน พาทยกุล (ต่อ)

NP

สาธุการทางครูเดือน พาทยกุล (ต่อ)

NP

เครื่องดนตรีจิ๋ว
Miniature Musical Instruments

บนเวทีไม้ขนาดใหญ่สำหรับออกแสดงงานของโรงเรียนพาทยกุลการดนตรีและนาฏศิลป์นั้น ที่มุมหนึ่งมีกล่องขนาดเขื่องหลายต่อหลายกล่องวางเรียงรายอย่างเป็นระเบียบ ภายในกล่องที่ค่อยๆ เปิดออกด้วยความระมัดระวังและทะนุถนอมจากผู้เป็นเจ้าของคือเครื่องดนตรีย่อส่วนซึ่งละม้ายเครื่องดนตรีจริงแทบไม่มีผิดเพี้ยน แต่ที่น่าทึ่งไปกว่านั้น ผู้ที่สร้างสรรค์ผลงานอันละเอียดประณีตเหล่านี้ขึ้นมา มีอายุในปัจจุบันถึง ๙๖ ปีแล้ว

ครูเตือน พาทยกุล ศิลปินแห่งชาติ สาขาดนตรีไทย ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ผู้ค่อยๆ ลำเลียงเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นออกมาวางให้ชื่นชมอย่างหวงแหนและภาคภูมิ เล่าให้ฟังถึงที่มาและแรงบันดาลใจในการทำงานประณีตศิลป์ชนิดนี้ว่า

"ผมเริ่มทำดนตรีชิ้นเล็กๆ ตั้งแต่สมัยตั้งวงปี่พาทย์ที่จังหวัดเพชรบุรีบ้านเกิด โดยเริ่มทำตะโพนขนาดเล็กก่อนแล้วค่อยเป็นระนาดเอก พอย้ายครอบครัวมาอยู่กรุงเทพฯ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธ์ยุคล หรือเสด็จพระองค์ชายใหญ่ก็เรียกผมไปรับสั่งถาม รู้ข่าวว่าผมทำเครื่องอะไรเล็กๆ ย่อส่วนได้ ทูลว่าก็ทำได้ ท่านก็เล่าให้ฟังว่าท่านเอาเครื่องดนตรีใหญ่ๆ ไปแสดงต่างประเทศ เครื่องบินเขารังเกียจ บอกว่าเกะกะ ท่านก็ถามผมว่า เตือน จะทำยังไงได้บ้างเพื่อให้ไปสะดวก ผมก็ทูลว่าย่อให้เล็กลงน่ะซิ จะได้สะดวก ใส่กระเป๋าก็ได้ ท่านถาม ทำได้แน่หรือเปล่า ผมก็บอกว่าจะลองทำดู ท่านก็ให้ผมไปลอง ผมก็ไปทำอยู่สองปีจึงสำเร็จ เกิดวงมโหรีประกอบงาช้าง ๑๖ ชิ้น ทำถวายท่านไป นี่เป็นแบบอย่างแรกเลยที่ทำถวายท่านไป จากนั้นได้ไปออกรายการช่อง ๔ บางขุนพรหม นำเครื่องดนตรีทั้งวงไปแสดง สมัยนั้นจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านให้ดนตรีเล่นตลอดรายการ ไม่มีโฆษณาเลย คนก็แตกตื่นกันใหญ่ ไม่เคยเห็นไม่เคยได้ยินเครื่องเล็กๆ อย่างนี้ เล่นเป็นเพลงได้เลยนะ จากนั้นก็คิดทำขนาดจิ๋วลงมาอีก พอทำสำเร็จก็ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ก็โปรดใหญ่"

After orderly arranging several boxes n the large wooden stage at Parttayakul Music and Classical Dance School, the owner cautiously opens one to reveal a set of miniature musical instruments. Amazingly, the maker of these delicate and artistic instruments is 96-year old Master Tuan Parttayakul, 1992 national artist in the field of Thai music.

With great pride, Master Tuan lifts each miniature instrument from the box for us to admire.

Later, he spoke of how he was inspired to make such artistic creations.

"I began producing these small musical instruments when I formed a Pi Phat Band in Phetchaburi, my hometown. Initially, I began by making a small, two-sided drum with stand, called in Thai 'taphon', and then soprono bamboo xylophones.

"Later, my family moved to Bangkok and it was here that Prince Bhanuband Yugala said to me he had heard I could make miniature musical instruments. I told him this was so.

"The prince said that when he was carrying large instruments on aircraft to perform musical shows overseas airline's complained they occupied too much space on board. I suggested he considered substituting miniatures that could be carried as airline baggage and the prince asked me to make them. I spent two years completing my first set of miniature instruments, which gave rise to a Mahori ensemble comprising 16 ivory instruments. I presented the first set of Prince Bhanuband.

"Later, I wasin vited on TV Channel 4 show Bang Khun Phrom for a performance of my miniature instruments. Prime Minister Field Marshal Thanom Kittikachorn authorized this musical presentation to be free from commercial breaks. At the time, the audience was greatly attracted to the show, because they had never before seen or heard such beautiful

ครูเตือนอธิบายว่าขั้นตอนการทำใช้หลักและวิธีการเดียวกับเครื่องดนตรีชิ้นใหญ่ เพียงแต่ย่อส่วนลงมา เริ่มจากการสร้างแบบขนาดมาตรฐานของเครื่องดนตรีที่ต้องการทำลงบนกระดาษ ส่วนประกอบอื่นๆ ของเครื่องประเภทของเครื่องดนตรี แล้วค่อยนำแบบที่ย่อส่วนมาวาดลงบนวัสดุนั้นๆ ขั้นตอนต่อมาคือการเหลา ตัด กลึง ให้ได้สัดส่วนตามต้องการ ก่อนจะนำมาประกอบเป็นเครื่องดนตรี ทดลองเสียง ปรับเสียง เทียบเสียงจนพอใจ แล้วค่อยนำมาตกแต่งให้สวยงาม ที่น่าอัศจรรย์ยิ่งในฝีมือเชิงช่างของครูก็คือเครื่องดนตรีทุกชิ้นสามารถเล่นได้เหมือนจริง เพียงแต่ขนาดเล็กลงเท่าใด เสียงจะเบาลงเท่านั้น

"เครื่องดนตรีจิ๋วทุกชิ้นใช้เวลาทำนาน ต้องพยายาม ต้องอดทน ต้องให้เหมือนของจริง ทุกชิ้นทำยากเหมือนกันหมด แล้วผมไม่ขายแม้ว่าจะมีคนมาขอซื้อหรือให้ราคาสูงแค่ไหนก็ตาม เพราะผมเก็บไว้เพื่ออนุรักษ์ให้คนรุ่นหลังรู้จักและรักที่จะเรียนดนตรีไทย เวลาผมไปสอน ก็เอาของเล็กๆ พวกนี้ไปสอน เพราะนอกจากสอนให้เล่นดนตรีเป็นแล้ว ผมยังสอนการประดิษฐ์เครื่องดนตรีชิ้นเล็กๆ นี่ให้เป็นเหมือนกันด้วย"

แม้ว่าจะล่วงเลยถึงเพียงนี้ หากครูเตือนย้ำแน่วแน่ว่ายังตั้งใจผลิตงานฝีมือจากใจรักแขนงนี้ต่อไปตราบใดที่ยังมีแรงอยู่ เพื่อรักษาไว้ให้เป็นมรดกสืบทอดแก่ลูกหลานและศิษย์ทั้งหลาย และเพื่อไม่ให้เครื่องดนตรีไทยที่ครูรักต้องล้มหายตายจากไปโดยไร้สิ่งสืบสาน

music produced on such small musical instruments.

"I then came up with the idea of making smaller instruments and presented the first set of this type th Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn who showed great satisfaction with my work".

Master Tuan also explained the process for making miniature instruments mirrors that for full size ones except they are simply scaled down versions. First, a model is sketched on paper and instrument parts reduced proportionately. Next, suitable material is acquired to suit each type of instrument. Then, the scaled-down version is sketched on to the material in the desired form then assembled. The miniature instrument is then ready for decoration and tuning. Similar to full-size versions, each minature instrument made by Master Tuan can be played. And the smaller the size, the softer the instrument sounds.

"It takes a long time to make each instrument", says Master Tuan, "because the work requires great effort and patience. All instruments are equally difficult to make and I don't sell them even though potential buyers offer high prices.

"I want to keep them for younger generations to understand and enjoy learning about Thai music. So, I take these small instruments to my music classes and not only teach students how to play but also how to make them".

Despite his advanced age, Master Tuan displays a strong will to continue producing his artistic creations to preserve Thai cultural heritage for his students and the next generation. Most importantly, he does not want to see Thai music die out, but instead become a legacy inherited by future generations.

Small is beautiful

Tauen Phattayakul's rusty metal cookie box looks like any other — until you look inside.

Sitting snugly in the little round box is a surprise — a seven-piece set of Thai musical instrunments.

Hear are a ranad-ek and a ranad-thum (tow kinds of Thai xylophones), a pi nai (a traditional instrument similar to an oboe), tapone (a two-faced drum), klong tadt (two pairs of drums which have high-pitched and low-pitched tones), small cymbals and a gong.

The miniatures are perfect reproductions of the rhythm instruments of Thai classical music — it's just that they are one twelfth the normal size. Tauen's tiny ranad, for example, is nine centimetres long. His one-inch drums are about the size of a lime and his half-inch cymbals are as big as a field ant.

The instruments may be small, but Tauen's purpose is not. The 1992 National Artist for Thai Classical Music worries that the art of making traditional musical instruments could die away in Thai society. He believes his miniatures will be valuable for future generations.

That's why, at age 97, Tauen can be found every moring working cross-legged on a mat beside a window at his own Phattayakul School for traditional dance and music. Wearing thick big spectacles, Tauen ignores the aches and pains of old age — as well as a severe hearing problem — in order to keep alive a passion for music and musical instruments that has been in his blood since childhood.

As a boy. Tauen learned to play Thai instruments from his father and his two grandfathers, who had learned their craft from Phra Pradit Pairoh (Khru Meekak), widely known as th father of Thai traditional music. Tauen was also taught by the famous teacher Changvang Tua Phattayakosol.

By the late 1930s, Tauen was an experienced emsemble-player. He had been earning an income making musical instruments for about five years before he hit on a new idea.

"Two years before World War II, I came up with the idea to miniaturize the instruments," said Tauen. "I was trying to figure out how I could put a tapone on our altar at home in Petchaburi province, without having to make the altar bigger," he said. Tauen ended up making a half-size tapone which fitted perfectly on th altar. He became the first Thai to make miniature instruments that sounded as beautiful as normal sized ones.

The tapone is considered a sacred instrument. Before performances, traditional Thai dancers pay homage to the drum in order to dance gracefully and correctly.

Tauen's next venture with miniatures came years later, after he had moved to Bangkok in order to give his children a better education.

He was working performing traditional music in his own band, as well as making regular instruments, when the late Prince Bhanubandhu Yugala asked him to repair instruments from the prince's collection.

"The prince also asked me to produce smaller versions of his 16-piece instrument set for travelling purposes. Airlines complained that his instruments took up too much cargo space, so I was

asked to make smaller versions," said Tauen.

He made his first small instrument set from a piece of ivory that was almost the length of a grown man and cost 10,500 baht in 1969.

It took two years for Tauen to make 16 half-size instruments — ranad-ek thong and ranad-thum thong (two Thai xylophones whose tracks are mad of brass), mhong, pi nok (similar to pi nai), grub (a pair of beating sticks), klong-kak (long drum), a small gong, and large and small cymbals.

After the finished collection was presented to the prince, Tauen became the talk of the town. Field Marshal Thanom Kittikachorn asked him and his band to perform in a monthly TV show, Kunthapa Sala on Channel 4 Bang Khun Phrom, "People were so excited — they had never seen such tiny instruments producing beautiful melodies. In an article in Siam Rath newspaper, the writer said the miniatures were a new phenomenon in Thai classical music," said Tauen.

Between 1973 and 1975 Tauen was a teacher at Chulalongkorn University's Faculty of Education, where he had the honour of teaching Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn a number of music lessons.

"The Princess was very bright and a fast learner. Her favourite musical piece was sor-duang," said Tauen..

He next set himself the challenge of doing even smaller miniatures as a gift for the Princess. This mini-set was one third smaller than actual size — exquisite, but too small to produce regular music. The ranad, for example, was just 10 inches long.

Tauen then made three similar tiny sets for himself. One was inlaid with pearl, the others with lacquerware. One set was decorated with bright gold, another with dark gold. Tauen's fourth set was the tiniest he had ever done — the instruments were made to fit in a biscuit box.

The production process for miniature and regular instruments is similar, he says.

"First I have to prepare wood and other materials. Then I design and draw the instrument parts on paper. Using the paper model, I cut the wood and sand it. Then I put the parts together and give the wood more luster by coating it with a chemical substance," said Tauen, his wrinkled but strong hands holding up a section of bamboo pole which will be used to make bars or rang ranad.

Making a miniature instrument, however, takes two months, twice as long as the time to make a normal one. "The smaller it is, the longer it takes. Smaller pieces are harder," said Tauen.

"It takes about the same amount of time to make each miniature. It's hard to say which type is hardest to make — they are all difficult." said Tauen in answer to a question that had to be repeated three times because of the elderly man's hearing problems. He can handle a conversation with the help of a hearing aid.

One of the toughest challenges is assembling musical bars for a ranad. The process is like that described in the Thai proverb fon thang hai pen khem, which describes whitting a piece of iron until it is as small as a needle. Tauen must first sharpen a steel piece until its head is tiny enough to make miniscule holes in bamboo. Through these tiny holes he will weave thread to make the tracks of the ranad.

Tauen is now working on what may be his most challenging project ever — a six-inch ivory

ranad for a new collection. He began working on it a few months ago but was interrupted recently when he was hospitalised for a tumour in his bladder. Now he expects to finish the tiny piece in a few weeks..

"I missed working on it when I was in hospital," said Tauen, cutting a thin piece of ivory with a 10-inch saw and then smoothing it with a file and sand paper. This will be a decorative rim on the ranad.

When this collection is finished, Tauen intends to spend a few months relaxing, his normal practice after finishing a large job.

"Then I'll start a new set. Finishing these miniatures gives meaning to my life. I'll keep going until my body forbids me," he said.

กรรมวิธีในการประดิษฐ์ระนาดเอก
ของครูเทือน พาทยกุล

ระนาดเอก

ผืนระนาด

วัสดุที่ใช้คือไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ชิงชัน ไม้มะหาด และจำพวกไม้ไผ่ เช่น ไม้ไผ่บง ไม้ไผ่ตง ไม้ไผ่ที่จะนำมาทำเป็นลูกระนาดนั้น จะต้องเป็นไม้ที่แก่มีอายุอย่างน้อย ๗ ปีขึ้นไป เนื้อไม้จะต้องแข็งแน่นหนา ผิวดี ในประเทศไทยไม้ไผ่ที่จังหวัดตราดเป็นไม้ที่ดีที่สุด ลำหนึ่งๆ นั้นแต่ละปล้องจะต้องมีความยาวตั้งแต่ ๑๑ นิ้วขึ้นไปจนถึง ๒๐ นิ้ว ความหนาประมาณ ๑$\frac{๑}{๒}$–๒ นิ้ว นำมาเลื่อยเป็นปล้องก่อน โดยเลื่อยตรงกลางข้อ แล้วเอามาผ่าด้วยมีดแบ่งให้ได้ ๔ ส่วน ซึ่งการผ่าที่ถูกต้องนั้นจะต้องวางมีดให้ตรงกับตาไม้ไผ่แล้วจึงผ่า เมื่อแบ่งได้ ๔ ซีกแล้ว นำมาถากเหลี่ยมข้างๆ ออกแล้วนำไปผึ่งในที่ล่มให้ถูกเฉพาะลม อย่าให้ถูกแดดจนกระทั่งผิวมีสีเหลือง แล้วนำมามัดให้เป็นมัดๆ โดยเลือกไม่ให้อยู่ในลำเดียวกัน นำไปแช่น้ำประมาณ ๖-๗ เดือน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ตัวมอดกินเนื้อไม้ในภายหลัง เมื่อครบกำหนดแล้วนำขึ้นมาล้างขี้ตะไคร้ให้สะอาด แล้วนำไปผึ่งให้เนื้อไม้แห้ง ต่อไปนำขึ้นคาไฟ คือขึ้นย่างเหนือเตาไฟให้สูงพอประมาณ ทั้งนี้เพื่อรมควันเนื้อไม้และให้แห้งสนิท แล้วนำมาล้างขี้เขม่าออกอีกครั้งหนึ่งแล้วทิ้งไว้ประมาณ ๑ ปี จึงจะนำไปเหลาเป็นลูกระนาดได้ ต่อไปก็คัดเลือกไม้เพื่อจะนำมาประดิษฐ์ การเลือกไม้นั้นต้องพิจารณาดูหลายๆ อย่างเช่น ดูผิวที่ไม่มีตำหนิ ดูหัวไม้ไม่คดงอเกินไป ดูหลังว่าโก่งมากไปหรือไม่ เป็นต้น ผืนหนึ่งนั้นใช้ไม้ ๒๑-๒๒ ลูก ต้องเลือกไม้ให้ลูกท้ายยาวประมาณ ๑๗ นิ้ว กว้าง ๒ นิ้วกว่า และเลือกให้มีขนาดไล่ไปตามลำดับจนกระทั่งลูกยอดมีความยาว ๑๓ นิ้ว กว้าง ๒ นิ้วกว่า นำมาไสด้านข้างทั้ง ๒ ข้างให้เรียบด้วยกบมือ แต่ปัจจุบันมีกบไฟฟ้าทำให้ทุ่นแรงยิ่งขึ้น เริ่มไสตั้งแต่ลูกท้ายให้เหลือความกว้าง ๒ นิ้วพอดี ไสเช่นนี้ขึ้นมา ๕ ลูกจนลูกที่ ๖-๑๐ นั้นไสให้เล็กลงไปจาก ๒ นิ้วอีกครึ่งหุน ต่อไปลูกที่ ๑๑-๑๕ ลดลงไปอีกครึ่งหุน และลูกที่ ๑๖-๒๑ ลดลงไปอีกครึ่งหุน

เมื่อไสด้านข้างจนเรียบแล้วปรับให้เรียงเป็นผืนชิดสนิทเสมอกันทุกลูก แล้วนำลูกท้ายมาวัดให้ได้ความยาว ๑๖ นิ้ว และวัดลูกยอดให้ได้ความยาว ๑๒ นิ้ว ทำเครื่องหมายไว้แล้ววางไม้กระสวน (คือไม้ที่ใช้สำหรับตีเส้นบนลูกระนาด) ลงตรงเครื่องหมายที่ลูกท้ายและลูกยอด แล้วขีดเส้นตามแนวกระสวนนั้น เส้นนี้จะมี ๒ เส้น คืออยู่ตรงริมหัวไม้ด้านละเส้น ต่อไปก็วัดให้ได้กึ่งกลางลูกแล้วใช้ไม้กระสวนวางตีเส้นตรงกลางลูกทุกลูกให้เป็นเส้นตรงเส้นเดียว ต่อไปต้องตีเส้นแนวสำหรับจะเจาะรูร้อยเชือกอีก ๒ เส้นโดยวัดลูกท้ายจากเส้นริมหัวไม้เข้ามาประมาณ ๓$\frac{๑}{๒}$ นิ้ว เหมือนกันทั้ง ๒ ด้านแล้วทำเครื่องหมายไว้ ส่วนลูกยอดวัดจากเส้นริมเข้ามาเพียง ๒ นิ้ว ๖ หุน แล้วตีเส้นตามแนวที่ทำเครื่องหมายไว้ รวมเส้นที่ตีด้วยกันทั้งหมด ๕ เส้น ต่อไปนำวงเวียนมากะแบ่งส่วนของแต่ละลูกให้ได้ ๔ ส่วน แล้วเจาะรูด้านละ ๒ รู ด้วยสว่านมือดอกสว่านมีขนาด ๑$\frac{๑}{๒}$ หุน ปัจจุบันมีสว่านไฟฟ้าใช้จึงรวดเร็วและทุ่นแรงมาก ลูกหนึ่งจะเจาะด้วยกันทั้งหมด ๔ รูทุกลูก โดยเฉพาะลูกท้ายนั้นรูริมสุดท้ายทั้ง ๒ ด้านจะแคบกว่าทุกลูก คือแคบเข้ามาด้านละ ๒ เซนติเมตร การเจาะต้องเจาะด้านผิวลงไป เจาะเฉียงให้ด้านท้องเป็นรูเดียวทั้ง ๒ ด้าน

เมื่อเจาะด้วยสว่านแล้ว นำเหล็กแหลมยาวขนาดใหญ่เท่ารูที่เจาะไปเผาไฟให้แดงแล้วมาแยงรูอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้รูเรียบ จากนั้นก็นำเอาเชือกที่มีความยาวประมาณ ๑๒๘ นิ้วมาร้อยรูนั้นให้ถูกเรียงเป็นผืน แล้วนำไปแขวนบนรางเพื่อจัดลูกระนาดให้เรียบร้อย ดูเส้นกึ่งกลางลูกว่าตรงเสมอแนวกันหรือเปล่า แก้ไขให้เรียบร้อยขึ้น แล้วนำลงมาเลื่อยหัวออกตามเส้นที่ตีริมลูกทั้ง ๒ ด้านด้วยเลื่อยมือ เมื่อเลื่อยหัวออกแล้ว เอาดินสอมาตีเส้นที่หัวตรงที่เลื่อยนั้นให้มีความหนาประมาณ ๕-๖ หุนทุกลูก จากนั้นก็นำออกจากเชือกแล้วมาถากด้านใต้ของหัวด้วยมีดและใช้กบไสให้เรียบอีกทีหนึ่ง แล้วนำเอา

ตะกั่วซึ่งผสมขี้ผึ้งขันและน้ำมันยาง มาติดริมลูกด้านในทั้ง ๒ ข้างให้ไล่ๆ กันลงไปจนถึงลูกยอด แล้วจัดวางเรียงหงายท้องขึ้นเพื่อตีเส้นขุดท้อง โดยวัดลูกท้ายจากรูเชือกเข้าหากลางลูกประมาณ ๑ นิ้ว ๒ หุนทั้ง ๒ ข้าง ลูกยอดจากรูเข้ามาประมาณ ๑ นิ้ว แล้วใช้ไม้กระสวนวางตามแนวที่วัดแล้วตีเส้นทั้ง ๒ ข้าง จากนั้นก็นำไปขุดท้องเพื่อหาเสียง การขุดนี้ใช้มีดโต้ฟันเนื้อไม้บริเวณที่กำหนดเอาไว้ออกไปจนบางกว่าส่วนอื่น กระทั่งเกือบจะได้เสียงที่เราต้องการ แต่ทั้งนี้ต้องให้เสียงสูงกว่าที่เราต้องการไว้ครึ่งเสียงเพื่อเวลาที่ใช้บุ้งหรือตะไบถูแต่งท้องเสียงจะได้พอดี

จากนั้นจึงนำบุ้งและตะไบมาถูเพื่อหาเสียงที่เราต้องการ ซึ่งบางลูกอาจต้องลดปริมาณตะกั่วลงบ้างจนได้เสียงที่ถูกต้อง แล้วเอากระดาษทรายมาขัดให้บริเวณท้องที่ขุดให้เรียบร้อย ทำเช่นนี้ทุกลูกตามที่เราต้องการทำเสียง เสร็จแล้วเอากระดาษทรายอย่างละเอียดมาขัดผิวแล้วเอาขี้ผึ้งเทียนมาทาผิว และนำไปผึ่งแดดพอให้ไม้อุ่นๆ แล้วใช้ผ้าถูเทียนที่ทาไว้นั้นออกให้หมดแล้วขัดด้วยผ้าหรือใบตองแห้งจนมันแต่ปัจจุบันใช้น้ำมันขัดเงาสำเร็จรูปทาไม่ต้องใช้ขี้ผึ้งเทียนเหมือนโบราณ เมื่อเสร็จแล้วนำมาร้อยเชือกเป็นผืน แขวนบนรางและตีทดสอบเสียงว่าลูกไหนมีเสียงเป็นอย่างไร เพี้ยนหรือไม่ ซึ่งก็จะปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามแนวที่ต้องการได้ เป็นอันสำเร็จวิธีประดิษฐ์ผืนระนาดเอก

รางระนาดเอก

วัสดุที่ใช้คือไม้ชนิดที่มีเนื้อดี คงทนหรือไม้ที่มีลวดลาย เช่น ไม้สัก ไม้มะริด ไม้ก้านเหลือง ไม้ประดู่ชิงชัน ไม้ขนุน เป็นต้น เลือกไม้แผ่นที่มีความหนาอย่างน้อย ๒ ๑/๒ นิ้ว ความยาวประมาณ ๔๔ นิ้ว กว้าง ๑๐ นิ้ว เป็นจำนวน ๒ แผ่น เพื่อที่จะนำไปทำแผงราง ๒ ข้าง ไม้นี้จะต้องไม่ลันร้าวหรือมีตำหนิ นำเอาแบบที่ได้วาดไว้ในกระดาษหรือแผ่นโลหะสังกะสีมาทาบลงบนแผ่นไม้ แล้วเขียนเส้นตามแบบลงบนแผ่นไม้นั้น จากนั้นก็นำไปเลื่อยให้ได้รูปนั้นด้วยเลื่อยให้โค้งเป็นท้องช้าง ตอนกลางกว้างประมาณ ๖ นิ้ว และค่อยๆ เรียงโค้งขึ้นจนปลายทั้ง ๒ ข้างเหลือความกว้าง ๕ นิ้ว จากนั้นนำไปถากด้านนอกเข้าตามรูปกระพุ้งด้านนอกจนความหนาเหลือประมาณ ๑.๕ เซนติเมตร และตกแต่งให้เรียบร้อยด้วยกบเหมือนกันทั้ง ๒ แผง เมื่อได้รูปกระพุ้งแล้วก็ต้องดัดแปลงแผงทั้ง ๒ ข้างให้เฉียงเป็นรูปขนมเปียกปูน

เมื่อทำแผงทั้ง ๒ เสร็จแล้ว ต่อไปก็เป็นวิธีทำโขน โขนนี้ใช้ไม้จำนวน ๒ แผ่นซึ่งมีความหนาประมาณ ๑ นิ้ว ยาวประมาณ ๑๖-๑๗ นิ้ว กว้าง ๑๐ นิ้ว นำมาไสด้วยกบให้หน้าเรียบจนเหลือความหนาประมาณ ๖ หุน จากนั้นก็นำเอาแบบมาทาบลงบนแผ่นไม้และเขียนเส้นให้เป็นรูปตามแบบนั้น เสร็จแล้วนำไปเลื่อยด้วยให้ได้รูปตามแบบนั้น ซึ่งจะมีความกว้าง ๘ นิ้ว ยาว ๑๖-๑๗ นิ้ว

จากนั้นก็ใช้สิ่วเหลาขอบให้กลมโดยรอบ แล้วใช้สิ่วขุดให้เป็นเส้นคิ้วโดยรอบ ๑ เส้นที่ด้านนอก ส่วนด้านในขุดเฉพาะตอนบนครึ่งเดียว ห่างจากริมขอบเข้ามาประมาณ ๔ หุนแล้วแต่งให้สวยงาม ขั้นต่อไปก็คือเจาะร่องที่โขนด้านในตอนล่างโขนละ ๒ ร่องให้เป็นแนวตั้งลึกประมาณ ๓ หุน ยาวประมาณ ๖ นิ้ว ความกว้างเท่ากับความหนาของปลายแผง ร่องนี้ตอนบนสุดของร่องจะห่างจากกันประมาณ ๖ นิ้ว ๓ หุน ตอนล่างจะค่อยๆ แคบเข้าจนห่างเพียง ๕ นิ้ว ร่องนี้เจาะไว้สำหรับจะนำเอาปลายแผงฝังประกอบลงไป ซึ่งเมื่อเจาะเรียบร้อยแล้วก็นำเอาแผงเข้าประกอบได้เลย โดยใช้กาวหยอดลงไปในร่องก่อน แต่เดิมเมื่อยังไม่มีกาวใช้นั้น จะใช้ข้าวเหนียวที่หุงสุกแล้วมาบดผสมกับยางไม้แทน จากนั้นก็ใส่ปลายแผงลงไป โขนก็จะปิดด้านข้างทั้ง ๒ และเพื่อให้แน่นหนายิ่งขึ้น ผู้ประกอบจะใช้ตะปูตัวเล็กยาว มาตัดหัวออกแล้วตอกเข้าทางด้านขอบโขนให้ทะลุย้ำกับแผงอีกด้านละ ๒ ตัว ตะปูนี้จะตอกซ่อนเข้าไปในเนื้อไม้เรียกว่าตอกเยี็บ จากนั้นก็นำแผ่นไม้บางประมาณ ๒ หุนมาเลื่อยด้วยเลื่อยให้มีความกว้างยาวเท่ากับรูปรางด้านใต้เพื่อปิดท้องราง เมื่อเลื่อยแล้วก็นำมาปิดท้องราง แล้วใช้ตะปูตัวเล็กๆ ตอกเยี็บตรึงให้อยู่แน่น

ต่อไปเป็นวิธีทำเท้า โดยขั้นแรกนำเอาไม้สี่เหลี่ยมความหนาประมาณ ๖ นิ้ว ยาวประมาณ ๓๕ นิ้ว มาไสด้วยกบทำเป็นบัวหงายและให้มีคิ้วตลอดทั้งอัน จากนั้นนำมาเลื่อยเฉียงเหมือนกรอบรูปแบ่งให้ได้ ๔ อัน ความยาวแตกต่างกันคือสองอันจะประมาณ ๙ นิ้ว อีกสองอันจะยาว ๗ ๑/๒ นิ้ว นำมาประกบเป็นเท้า ให้ตะปูตัวเล็กๆ ตอกเยี็บตรึงระหว่างกัน แล้วนำไม้แผ่นซึ่งมีความหนาประมาณ ๑/๒ นิ้ว มาเลื่อยให้เป็นรูป ๔ เหลี่ยม ด้านกว้างประมาณ ๔ ๑/๒ นิ้ว ยาวประมาณ ๕ ๑/๒ นิ้วมาประกบปิดเหนือบัว ใช้ตะปูตอกให้ติดกัน แล้วใช้ไม้แผ่นอีกแผ่นหนึ่งหนาประมาณ ๑ นิ้ว กว้างเท่ากับความ

กว้างของท้องรางด้านใต้ ยาวประมาณ ๘ นิ้ว มาไสเป็นบัวด้วยกบแล้วประกบซ้อนบนแผ่นไม้นั้นอีกชั้นหนึ่ง ใช้ตะปูตอกเช่นกัน

เมื่อทำเสร็จแล้ว ก็นำไปประกอบกับตัวราง โดยติดให้ตรงศูนย์กลางของใต้ท้องราง ใช้ตะปูเกลียวขันยึดให้ติดกับแผ่นไม้ท้องรางอย่างน้อย ๔-๕ ตัว เมื่อประกอบเรียบร้อยแล้ว ต่อไปก็นำไม้ที่มีความหนา ๒ หุน กว้าง ๕ หุน ยาว ๔๒-๔๓ นิ้ว จำนวน ๒ อัน มาไสเป็นบัวด้วยกบให้ตอนกลางกว้าง ๔ หุน และค่อยๆ เรียงไปจนปลายกว้างเพียง ๓ หุนเท่ากันทั้ง ๒ ข้าง นำไปประกอบที่แผงตอนบนสุดของด้าน ๑ หุน ยาวประมาณ ๓๘-๓๙ นิ้ว จำนวน ๒ อัน มาไสให้กลมด้วยกบ ตอนกลางให้ใหญ่กว่าปลายทั้ง ๒ เรียวเหมือนกับคิ้วบน แล้วนำไปประกอบตอนล่างสุดของแผงด้านนอกเป็นคิ้วล่างเหมือนกันทั้ง ๒ ข้าง เป็นอันเสร็จวิธีการประกอบรางระนาดเอก แต่ถ้าผู้ประดิษฐ์ต้องการให้สวยงามก็จะใช้สีดำทาที่คิ้วทั้ง ๔ และที่ขอบของโขนทั้ง ๒ อัน ภายในของตัวรางนั้นก็จะใช้สีแดงทาปิดเนื้อไม้ และที่คิ้วของเท้าก็จะใช้สีดำทา เช่นกัน

แต่เดิมรางในสมัยโบราณนั้น คิ้วและขอบโขนจะใช้ไม้มะริดซึ่งเป็นไม้ที่มีเนื้อสีดำเลี่ยมประกอบและบางคนก็ใช้งาเลี่ยม นอกจากคิ้วและขอบโขนแล้ว ที่แผงด้านนอกและที่โขนด้านนอกกับด้านในตอนบนนั้น ถ้าผู้ประดิษฐ์ต้องการจะให้สวยงามก็จะประดับด้วยงา หรือมุกด้วยวิธีการฝัง ดังมีวิธีทำดังต่อไปนี้คือ

เขียนลายตามความต้องการลงในกระดาษลอกลายตามรูปแผง โขนและเท้า จากนั้นก็ทาแป้งหรือกาวอีกด้านหนึ่งที่ไม่ได้เขียนลาย แล้วนำไปปิดลงบนแผง หรืออีกวิธีหนึ่งนั้น เมื่อเขียนลวดลายแล้วก็ตัดออกเป็นรูปเล็กๆ แล้วค่อยนำไปทาแป้งปิดเนื้อไม้ จากนั้นก็ใช้สิ่วขนาดต่างๆ ตอกเส้นตามลายและแกะหรือขุดให้เป็นร่องลึกลงไปในเนื้อไม้ตามลวดลายนั้นๆ จนหมด จากนั้นก็ตกแต่งให้ร่องเรียบร้อยแล้วนำงาหรือมุกมาเลื่อยด้วยเลื่อยให้เป็นแผ่นบางๆ แล้วนำกระดาษเขียนลายที่มีลวดลายเดียวกันกับที่แกะหรือขุดเนื้อไม้นั้น มาตัดทาแป้งเปียกปิดลงบนแผ่นงาหรือมุก จากนั้นก็ใช้เลื่อยซึ่งมีใบเลื่อยขนาดเล็กที่สุด เช่นเลื่อยที่นักเรียนใช้ทำการฝีมือ เลื่อยงาให้ได้รูปตามลวดลายนั้น แล้วนำมาตกแต่งด้วยตะไบอันเล็กให้สวยงามและพอเหมาะแก่ร่องที่จะนำไปฝัง เมื่อเรียบร้อยแล้วก็นำไปฝังโดยใช้กาวอย่างดีหยอดลงในร่องนั้นก่อนแล้วจึงค่อยนำงาหรือมุกฝังลงไป ใช้ผ้ารองแล้วใช้ฆ้อนที่ทำด้วยไม้ขนาดเล็กค่อยๆ ทุบให้งาหรือมุกฝังตัวลงไปในร่องนั้นๆ ผู้ที่ทำจะต้องใช้ความประณีตบรรจงมากพอสมควร งาหรือมุกจึงจะไม่แตกหัก เมื่อฝังจนหมดแล้วปล่อยทิ้งไว้ให้แห้งสนิทแล้วจึงค่อยนำมาขัดตกแต่งให้งาหรือมุกเรียบเสมอกับเนื้อไม้และให้สวยงาม

นอกจากนี้ยังมีอีกวิธีหนึ่ง คือการแกะสลักลวดลายให้นูนเด่น แล้วทารักปิดทอง ซึ่งจะเรียกรางชนิดนี้อย่างทั่วกันว่า "รางแกะลายทอง" ซึ่งมีวิธีทำคล้ายกับรางงาหรือมุก แต่วิธีแกะสลักนั้นแตกต่างกัน คือ ที่ลวดลายนั้นมิได้ขุดเป็นร่องอย่างรางงาหรือมุก แต่ขุดพื้นออกให้ลวดลายนั้นลอยเด่นขึ้นมา ซึ่งหลังจากปิดกระดาษลายลงบนไม้แล้ว ก็ใช้สิ่วขนาดต่างๆ ตอกลายเส้นทั้งหมดก่อน จากนั้นก็แกะลวดลายและขุดเอาพื้นซึ่งมิใช่ลวดลายออกให้หมด พื้นนี้ควรขุดให้ลึกพอสมควร จึงจะทำให้ลายนั้นๆ เด่น เมื่อขุดพื้นออกแล้วก็ใช้สิ่วที่มีความคม ค่อยๆประดิษฐ์ความละเอียดของลวดลาย ซึ่งผู้แกะสลักจะต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญมาก ลวดลายจึงจะละเอียดอ่อนสวยงาม จากนั้นก็ตกแต่งให้ลวดลายและพื้นเนื้อไม้ที่แกะสลักนั้นให้ทั่ว แล้วผึ่งลมทิ้งไว้ให้แห้งสนิทจึงค่อยนำไปทารักทับอีกครั้งหนึ่ง เมื่อทารักให้ทั่วแล้วผึ่งลมทิ้งไว้ให้รักนั้นหมาดๆ ไม่ถึงกับแห้ง ทั้งนี้ต้องคอยพิจารณาอยู่เสมอว่าเหมาะสมแก่การที่จะนำเอาทองแผ่นมาปิดทับได้หรือยัง ซึ่งกินเวลานานเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของรักและอุณหภูมิของอากาศเป็นสำคัญ เมื่อได้ที่แล้วก็นำไปปิดทองแผ่น การปิดทองนี้ต้องค่อยๆ ปิดทีละแผ่นโดยใช้พู่กันช่วยเป็นอุปกรณ์ ปิดซ้อนกันจนทั่วไม่เห็นเนื้อไม้ ความหมายของทองที่ปิดนั้นต้องพิจารณาตามความเหมาะสม

เมื่อปิดหมดแล้วก็นำสีแดงมาทาตามพื้นร่องลายด้วยพู่กันขนาดเล็ก ทั้งนี้เพื่อให้ลวดลายแลดูเด่นและสีของทองจะได้ขึ้นสุกปลั่งยิ่งขึ้น เมื่อทาหมดแล้วก็ผึ่งลมทิ้งไว้ให้สีแห้งสนิทเป็นอันเสร็จวิธีประดิษฐ์รางทอง

อนึ่ง รางที่แกะรางทองนี้ มิได้ประกอบเป็นตัวรางสมบูรณ์ก่อนจึงค่อยนำไปแกะสลัก หากแต่แกะเมื่อยังมิได้ประกอบ คือแผงโขนและเท้ายังไม่เข้าประกอบเป็นตัวราง ต่อเมื่อแกะสลักเรียบร้อยแล้ว จึงค่อยนำไปเข้าประกอบ แล้วจึงทารักปิดทองต่อไป รางทุกชนิดที่จะนำไปใช้ได้นั้นจะต้องติดหูตะขอสำหรับแขวนเชือกผืนระนาดที่โขนด้านละ ๒ หูก่อน ตะขอนี้

จะปิดที่โขนตอนบนด้านในเหนือปากรางขึ้นไปประมาณ ๒ นิ้ว ระยะห่างจากกันประมาณ ๓ ๑/๒ นิ้ว ด้วยวิธีการขันเกลียวเหมือนกันทั้ง ๒ ด้าน และเมื่อแขวนผืนระนาดแล้วก็ต้องประกอบด้วยไม้สำหรับตีลูกระนาดอีก ๑ คู่

ไม้ตีระนาดเอก มี ๒ ชนิดคือ ๑. ไม้นวม
๒. ไม้แข็ง

วิธีประดิษฐ์ไม้นวมนั้น วัสดุที่ใช้ก็มี ไม้ไผ่ ผ้าดิบ ด้าย แป้งเปียก หรือกาว ขั้นแรกเลือกไม้ไผ่ที่แก่ซึ่งมีความยาวประมาณ ๑๒-๑๔ นิ้ว อาจจะนำมาจากไม้ไผ่ที่ผ่าซีกจะนำไปทำลูกระนาดก็ได้ นำมาผ่าซีกให้ได้ความหนาประมาณ ๑ ๑/๒ เซนติเมตรเป็นจำนวน ๒ อัน จากนั้นก็ใช้มีดถากเหลี่ยมออกและค่อยๆ เหลาให้กลม มีขนาดเท่ากับแท่งดินสอดำที่ปลายด้านหนึ่งนั้นทำให้เป็นสี่เหลี่ยมใหญ่กว่าส่วนอื่นเล็กน้อย ความยาวจากริมสุดของปลายไม้เข้ามา ๒-๒ ๑/๒ เซนติเมตร จากนั้นนำผ้าดิบมาฉีกให้ได้ความกว้างเท่ากับหัวไม้นี้ ผ้าที่ฉีกนี้จะยาวเท่าใดก็ได้ นำมาทาแป้งเปียกแล้วพันรอบแกนที่เป็นสี่เหลี่ยมนั้นไปเรื่อยๆ จนหมดผ้า ผ้าที่พันโดยรอบนี้จะค่อยๆ ใหญ่หรือหนาขึ้นจนเป็นหัว จากนั้นก็ใช้ด้ายถักมัดรอบหัวไม้นี้ให้แน่น จากนั้นก็ฉีกผ้าแล้วพันซ้อนอีกเพื่อให้หัวมีขนาดใหญ่ขึ้น และใช้ด้ายถักสลับอีกเช่นกัน ทำเช่นนี้จนกระทั่งหัวไม้มีขนาดใหญ่ วัดผ่านศูนย์กลางได้ประมาณ ๔ ๑/๒ เซนติเมตร แต่ทั้งนี้ต้องตามแต่ผู้ที่จะให้ใหญ่เท่าใด และถ้าจะให้ไม้พันนี้มีน้ำหนัก ผู้ประดิษฐ์ก็จะใช้ตะกั่วผสมขี้ผึ้งซึ่งใช้ถ่วงเสียงที่ถูกต้องและลูกระนาดนั่นเอง นำมาเสริมบริเวณหัวไม้ตอนบนสุดให้มีน้ำหนักเท่ากันทั้ง ๒ ข้าง จากนั้นก็ใช้ด้ายถักโดยรอบอีกครั้งหนึ่ง ต่อไปตัดผ้าสีสวยๆ ตามความพอใจให้กลมขนาดใหญ่กว่าตัวไม้เล็กน้อย จำนวน ๔ ชิ้น เจาะรูตรงกึ่งกลาง ๒ ชิ้น ๒ ชิ้นที่ไม่ได้เจาะรูนั้นทาแป้งเปียกแล้วปิดหัวไม้ไม่ให้เห็นด้านถักและตะกั่วนั้นข้างละชิ้น ส่วน ๒ ชิ้นที่เจาะรูนั้นทาแป้งเปียกแล้วปิดที่ด้านใต้ของหัวไม้ตรงที่มีก้าน โดยสวมลงไปที่ด้านนั้นแล้วเลื่อนไปปิดที่ผ้า จากนั้นก็ใช้ด้ายสีสวยๆ ตามความพอใจถักถี่ๆ จนรอบ การถักหรือพันด้ายนี้ควรให้ช่องไฟห่างเสมอกันจะแลดูสวยงาม เมื่อถักโดยรวมแล้วก็ฉีกผ้าดิบให้มีความกว้างเท่ากับขอบผ้าที่หัวไม้ และยาวประมาณ ๒ รอบของขอบนั้น จำนวน ๒ ชิ้นทาแป้งเปียกแล้วพันปิดขอบข้างละชิ้น

ส่วนไม้แข็ง วัสดุที่ใช้นั้นก็เหมือนกับไม้นวม แต่เพิ่มมาอีกสิ่งหนึ่งคือ รัก วิธีทำนั้นก็คล้ายกับไม้นวม แต่ว่าผ้าและด้ายนั้นใช้ทาด้วยรักแทนแป้งเปียก ผ้าที่ทารักแล้วจะนำมาพันเลยไม่ได้ ต้องผึ่งลมทิ้งไว้ให้หมาดๆ แต่มิให้แห้ง จากนั้นจึงนำมาพันได้ การพันก็ต้องพันให้แน่นกว่าไม้นวม ด้านที่ถักก็มีเส้นเล็กกว่าและมักถี่หรือละเอียดกว่าไม้นวม แต่ละครั้งที่พันและถักด้ายแล้วนั้นต้องผึ่งลมทิ้งไว้พอหมาดๆ จึงค่อยพันซ้อนให้หัวใหญ่ขึ้นต่อไป ผู้ที่ต้องการให้มีน้ำหนักเท่าใดก็เสริมโลหะ เช่น ตะกั่ว ตามความต้องการได้ หัวของไม้แข็งนี้ส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็กกว่าไม้นวม คือวัดผ่านศูนย์กลางประมาณ ๓ ๑/๒ เซนติเมตร เมื่อได้ขนาดตามความต้องการแล้ว ขั้นสุดท้ายก็พันหรือถักด้ายให้ถี่ๆ จนรอบ แล้วใช้รักทาเคลือบตลอดทั่วหัว นำไปผึ่งลมไว้หมาดๆ แล้วทาซ้ำอีกให้หนาพอสมควรและผึ่งลมไว้จนกระทั่งแห้งสนิท ทำเช่นนี้เหมือนกันทั้ง ๒ ข้าง เป็นอันเสร็จวิธีประดิษฐ์ไม้แข็ง

บำรุง พาทยกุล

แผ่นเสียงของอดีตดารานักเต้น "สมิระ" เรื่อง วับๆ แวมๆ สมัยแรกเริ่ม

จาก ถ้ำนำสยาม

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พูนพิศ อมาตยกุล

เมืองไทยเรามีสถานบันเทิงเริงรมย์สำหรับผู้ชายยามค่ำคืนชนิดที่มีดนตรีสากลฟังนั้น เริ่มกันมาตั้งแต่สมัยปลายรัชกาลที่ ๖ และชุมชนการบันเทิงกลางคืนยุคนั้นก็อยู่บนถนนเยาวราช ซึ่งเป็นย่านการค้าของคนจีน อันที่จริงถ้าจะว่ากันให้ถูกต้องแล้ว สถานบันเทิงกลางคืนของผู้ชายนั้นได้มีอยู่แถบสำเพ็ง ตลาดเก่า และเยาวราชมาแล้วตั้งแต่สมัยปลายรัชกาลที่ ๔ เพราะสถานที่เหล่านั้นมีของดีหลายอย่าง ทั้งอาหารอร่อย สถานบ่อนเบี้ยการพนัน ดนตรี และหญิงงามเมือง

การสร้างตึกสูงๆ ในเมืองไทยนั้นเริ่มขึ้นที่ถนนเยาวราชก่อน มีอาคารเจ็ดชั้นและเก้าชั้น ที่ยืนสูงตระหง่านเป็นที่รู้จักกันดี โดยเฉพาะตึกเก้าชั้นนั้นเป็นสถานเริงรมย์ที่ขึ้นชื่อลือนาม ไม่มีแห่งใดเสมอเหมือน เพราะมีคณะระบำสตรีชนิดวับๆ แวมๆ เปิดแสดงประจำอยู่คณะหนึ่ง เรียกว่า "ระบำหยาดฟ้า"

ชาลี เอี่ยมกระสินธุ์ เขียนไว้ในหนังสือ "เมืองไทยสมัยก่อน" ว่าคณะระบำนี้ มีวิธีโฆษณาระบำหยาดฟ้าไว้เป็นกาพทย์ฉบัง ๑๑ ความน่าฟังว่า

ระบำ ยามรำร่าย　　เอวองค์ส่าย ย้ายไปมา
กรอกพักตร์ ยักนัยน์ตา　　แขนขาหล่อน อ่อนละมัย
เปลือยกาย ผายหน้าอก　　เห็นบัวบก อยู่รำไร
คุณขา ข้าอยู่ใย　　ไปดูกัน วันนี้เทอญ

เพียงบทโฆษณาเท่านี้ ผู้ชายสมัยก่อนก็อยากจะเข้าไปชมกันแล้ว แม้ว่าราคาเครื่องดื่มที่นั่น จะแพงลิบลิ่ว วิสกี้ตราขาวตามท้องตลาดสมัยนั้น ขวดละ ๖ บาท เบียร์ขวดละ ๖๐ สตางค์ แต่ที่คณะระบำหยาดฟ้าขาย ตราขาว ขวดละ ๑๐ บาท และเบียร์ขวดละ ๒ บาท คนก็ยังแน่นแทบทุกคืน

ที่นี้มีทั้งระบำญี่ปุ่น สวมกิโมโนและร่ายรำไปพร้อมกับร่มหรือพัด แต่ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดจนเป็นที่กล่าวขวัญถึงมาก คือตัวระบำหญิงรูปร่างงามที่มีชื่อว่า "สมิระ" มีชื่อเสียงมากในสมัยปลายรัชกาลที่ ๗

นอกจากเธอผู้นี้ จะเต้นสวยแล้ว รูปร่างเธอยังงามมาก จะมีวงดนตรีแจ๊สบรรเลงบทที่ใช้ระนาดเอกรางเดี่ยวบรรเลงประกอบ และเธอก็จะร้องเพลงให้ฟังด้วยเสียงอันไพเราะด้วย เห็นรูปของเธอแล้วก็เชื่อว่าคงจะเป็นที่พอใจของชายจำนวนมาก แต่ก็ไม่เคยนึกว่าจะได้ค้นพบแผ่นเสียงที่เธอร้องออกจำหน่ายด้วย

บัดนี้โชคดี ได้แผ่นที่เธอร้องจากนักเล่นแผ่นเก่าแกในเมืองเชียงใหม่ ท่านผู้นี้คืออาจารย์ธีระ จุฑานนท์ แห่งภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ท่านได้กรุณาส่งต้นฉบับที่ลอกลงเทปมาให้ฟังสองเพลง แต่น่าเสียดายไม่ได้จดเบอร์แผ่นไว้ด้วย

เป็นแผ่นเสียงตรากระต่าย เก่ามาก ชื่อเพลง "เมื่อยังหนุ่ม" และเพลงชื่อว่า "ชมจันทร์" เสียงร้องของคุณสมิระค่อนข้างแหลม และลีลาเป็นเพลงละครร้องหรือเพลงแจ๊สสมัยแรกเริ่ม ทำนองเป็นฝรั่งร้อยเปอร์เซ็นต์ ดนตรีที่บรรเลงเป็น

วงแจสที่ใส่มิ้วท์ (Mute) ด้วย เข้าใจว่าคนที่ไปดูมิได้ติดเสียงของเธอ แต่อาจจะติดใจในเรื่องรูปร่าง หน้าตา ตลอดจนความอ่อนหวานน่ารักและพูดจาดี นาม "สมิระ" นั้น หนังสือบางเล่มเรียกว่า "สมิหลา" นัยว่าเธอเป็นลูกผสมมีเชื้อแขก หนุ่มๆสมัยนั้นติดเธอกันมาก

บันทึกทุกฉบับที่ค้นได้เรื่องของ "สมิระ" แสดงให้เห็นว่า เธอเป็นนักร้องและนักเต้นคนแรกของเมืองไทยที่ประสบความสำเร็จ จนถึงได้บันทึกเสียงลงแผ่นเสียงออกจำหน่ายด้วย

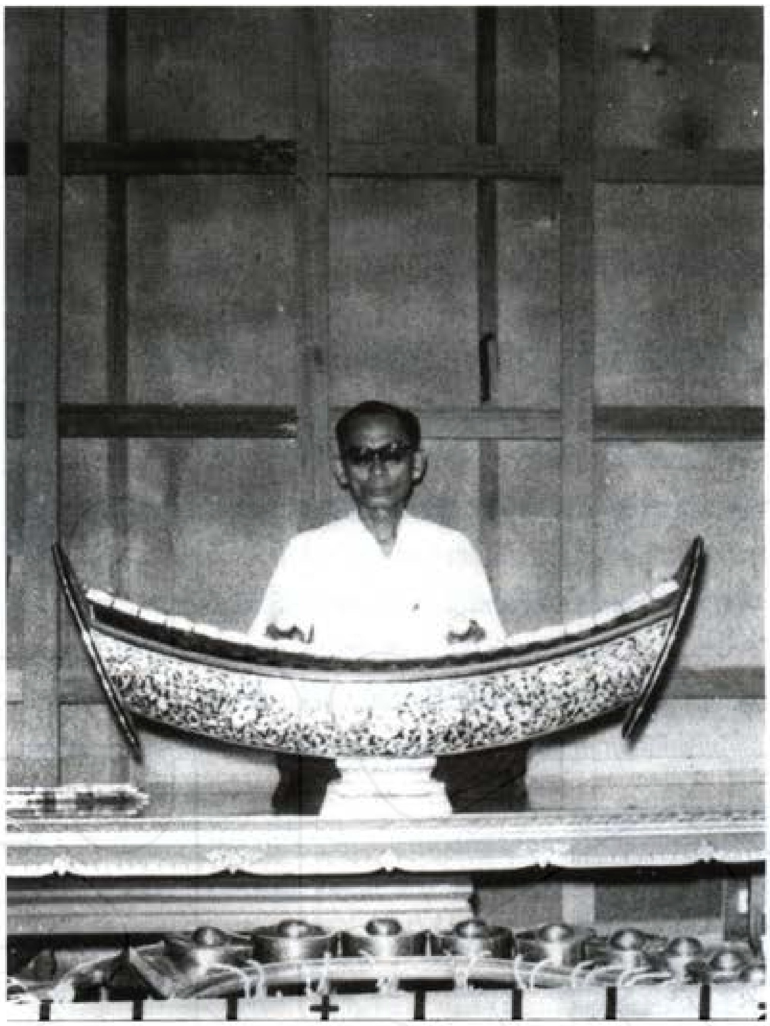
ทราบมาว่า ชายหนุ่มคนหนึ่งที่ชนะใจเธอ ปัจจุบันในปี ๒๕๔๐ นี้ยังมีชีวิตอยู่ ท่านผู้นี้ เมื่อหนุ่มหล่อมากๆ ท่านคือคุณครูเทือน พาทยกุล เป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง สาขาดนตรีไทย แต่เมื่อไปถามท่านถึงประวัติของสมิระ ท่านก็ได้แต่ยิ้มๆ บอกแต่ว่าเขาเป็นคนเก่งมากคนหนึ่งในยุคนั้น ครั้นต่อมาในปี ๒๕๔๐ เมื่อท่านเตรียมฉลองอายุครบ ๙๒ ปี วันหนึ่งท่านก็บอกกับผู้เขียนว่า "ผมฝันถึงเขา จึงแต่งเพลงระบำให้เขาเพลงหนึ่ง ในปี ๒๕๓๙ ชื่อ เพลง "แขกสมิระ" จากนั้นเราจึงได้ประวัติของคุณสมิระจากครูเทือน เล่าถึงคุณสมิระก่อนที่เธอจะไปเป็นนักแสดงคณะระบำหยาดฟ้าว่า

"...ผมพบเขา พ.ศ. ๒๔๖๙ เขายังเป็นนักแสดงละครร้องอยู่กับคณะปราโมทนาคร ตอนนั้น พ่อของผมชื่อพร้อมเป็นนายวงปี่พาทย์ที่เพชรบุรี จ้างคณะละครร้องให้ไปแสดงที่บ้านเมืองเพชร ผมเป็นคนตีระนาดให้เขาร้อง พอสลับฉากเขาก็ออกมาเต้น และร้องสลับฉาก ผมก็ตีเพลงแขกสนุกๆ ให้เขาเต้น เลยชอบใจกัน เสร็จงานเขากลับกรุงเทพฯ ผมก็หนีออกจากบ้านตามมาอยู่กับเขาที่สี่แยกคอกวัว ตอนนั้นผมบวชแล้ว สมิระเขาอยู่กับแม่และพี่สาว เป็นแขกอย่างไทย กินหมูไม่เคร่งครัด เพราะพ่อของเขาแยกตัวไปอยู่สิงคโปร์ ไม่กลับมานานแล้ว ผมอยู่กับสมิระถึง ๓ ปีเต็มๆ เราออกไปแสดงด้วยกันทุกคืน สมิระได้ค่าแสดงคืนละ ๕ บาท ผมได้ค่าตีระนาดคืนละ ๒ บาท เสื้อผ้าการแต่งตัวสมิระเขาจัดหาเขาซื้อเองหมด ผมใช้เวลาร่วมชีวิตร่วมงานกับสมิระนานถึง ๑๘ เดือนในกรุงเทพฯก่อน แล้วอีก ๑๘ เดือน เดินสายไปแสดงที่ปักษ์ใต้จนเข้าไปในมาเลย์ด้วย ผมเก็บเงินกลับมาได้รวมแล้วกว่า ๔,๐๐๐ บาท ผมก็พาเขาไปซื้อบ้านหนึ่งหลังที่นางเลิ้ง ค่าเช่าที่ทรัพย์สินเดือนละ ๘ บาท ในที่ดินนั้นมีบ้านเล็กๆ อีกหลังหนึ่งก็ให้คนเช่า ได้ค่าเช่าอีก ๘ บาท พอดีเสียค่าเช่าที่ บ้านหลังนั้นผมก็ให้เขาไปแล้วผมก็ลาเขากลับมาบ้านเพชรบุรี เพราะจากบ้านมานานแล้ว กลับมาพ่อก็ให้แต่งงานกับกิมไล้ แล้วอยู่กินด้วยกัน ผมก็ไม่ได้กลับไปหาสมิระอีกเลย ตั้งแต่ปี ๒๔๗๓ เป็นต้นมา จากนั้นเขาจะไปประกอบอาชีพอย่างไรผมไม่ทราบ ทราบแต่ว่าเขาขายบ้านนั้นไป แล้วไปซื้อที่เป็นของตัวเอง ปลูกบ้านใหม่อยู่กับแม่และพี่สาวที่วัดแก้วแจ่มฟ้าสี่พระยา ก็เคยตามไปพบกับเขาที่บ้านนั้นครั้งหนึ่ง เขาก็มีความสุขดีไม่มีเหย้ามีเรือนหรือมีผัวใหม่ ไม่ทราบด้วยว่าเขาไปมีชื่อเสียงกับคณะระบำหยาดฟ้า หลังจากนั้นผมก็ไม่ได้พบกับเขาอีกเลย จนเมื่อคุณหมอมาบอกว่ามีรูปของเขา และมีแผ่นเสียงของเขา ผมก็กลับมานอนคิด นึกถึงสมัยชีวิตเรายังหนุ่มยังสาว เขาเกิดปีเดียวกับผม ถ้าเขาอยู่ถึงปี ๒๕๔๐ นี้ เขาจะอายุ ๙๒ ปี เท่ากับผมพอดี คืนหนึ่งผมฝันว่าเขามาหา แต่ไม่พูดจาด้วย นึกถึงเขาก็เลยแต่งเพลงสำเนียงแขกให้เขาเพลงหนึ่ง ชื่อระบำ "แขกสมิระ..."

เราก็พอจะสรุปได้ว่า เมืองไทยเคยมีนักเต้นที่เป็นนักร้องมีชื่อเสียงคนหนึ่ง เป็นที่นิยมมากในสมัยรัชกาลที่ ๗ เธอผู้นั้นชื่อสมิระ และได้มีผลงานอัดแผ่นเสียงไว้ด้วย เท่าที่ค้นพบ มีผู้บอกว่าไม่น้อยกว่าสองเพลง บางท่านบอกว่ามีสองแผ่น รวมสี่เพลง

ดีใจที่ได้บันทึกเรื่องนี้ไว้

ครูเตือน พาทยกุล กับนายบำรุง พาทยกุล บุตรชาย

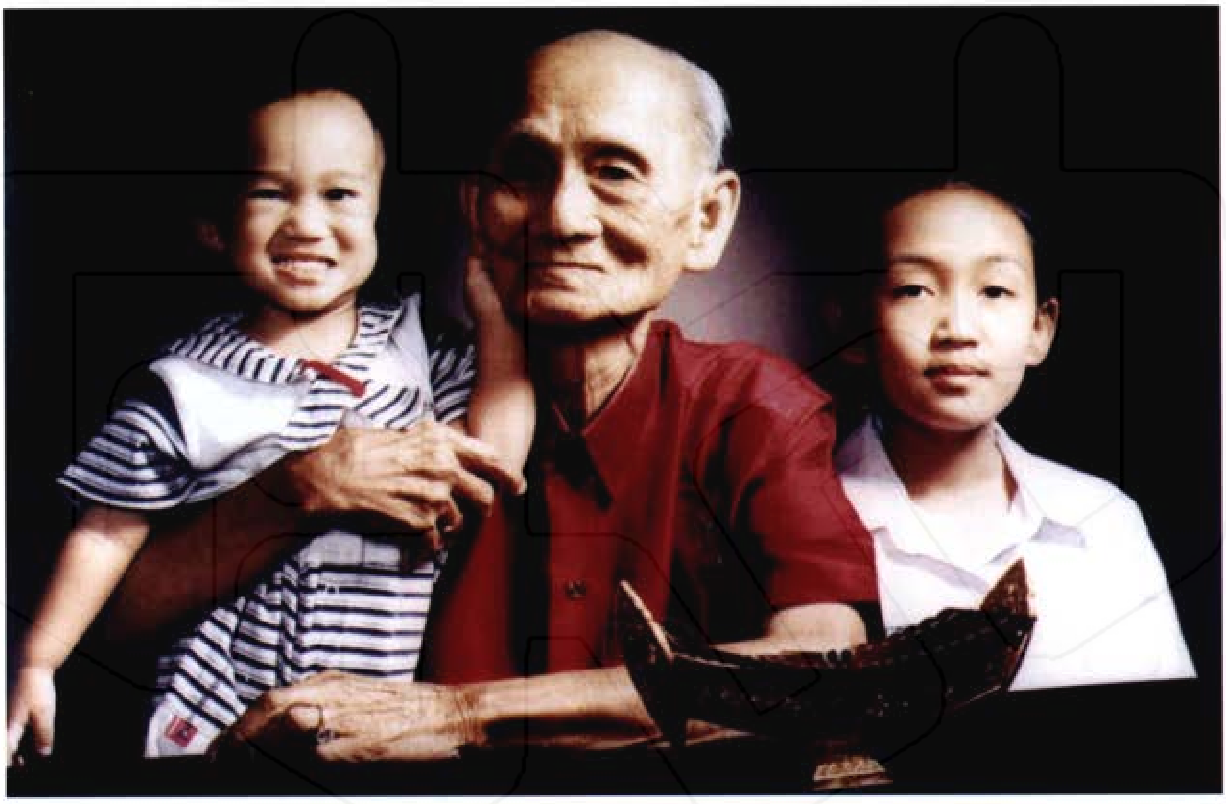
น้องบัว หลานตา
(น.ส.พันธุวดี พันธุวงศ์)

น้องติว หลานปู่
(ด.ญ.ขจิตธรรม พาทยกุล)

น้องดอลล่าร์ หลานปู่
(ด.ช.ขจรธรรม พาทยกุล)

มีความสุขกับหลาน ด.ช.ขจรธรรม พาทยกุล (ดอลล่าร์) และเด็กหญิงขจิตธรรม พาทยกุล (ดิว)

เจ้าภาพสวดพระอภิธรรมบำเพ็ญกุศลศพ
ครูเดือน พาทยกุล

วันจันทร์ที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๔๖
- บุตร ธิดา หลาน

วันอังคารที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๔๖
- ครอบครัวรพิพันธุ์

วันพุธที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๔๖
- กระทรวงวัฒนธรรม โดย
  - สำนักปลัด
  - สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ
  - กรมศิลปากร
- ฝ่ายการตลาดและประชาสัมพันธ์ ธนาคารออมสิน

วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๔๖
- คณะวัดมหาธาตุวรวิหาร จ.เพชรบุรี
- คณะวัดพลับพลาชัย จ.เพชรบุรี
- ชมรมดนตรีไทย จ.เพชรบุรี
- ครอบครัววิจิตรวาทการ

วันศุกร์ที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๔๖
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
- วิทยาลัยนาฏศิลป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- สมาคมผู้ปกครองและครูวิทยาลัยนาฏศิลป
- การไฟฟ้านครหลวงธนบุรี

วันเสาร์ที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๖
- คณะครู-ผู้ปกครอง-นักเรียนโรงเรียนพาทยกุลการดนตรีและนาฏศิลป์
- ครอบครัวน้อยนิตย์, ครอบครัววิเศษพานิช, ครอบครัวชูสกุล, ครอบครัววิวัฒนาเสรีธรรม, ครอบครัวแก่นจำปี

วันอาทิตย์ที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๖
- คณะศิษย์ครูเดือน พาทยกุล

รายชื่อพวงหรีดงานศพ ครูเดือน พาทยกุล

๑. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี
๒. ชมรมดนตรีไทย องค์การเภสัชกรรม
๓. มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ และบ้านสาคริก
๔. กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ ธนาคารออมสิน
๕. อ.ปราณี สำราญวงศ์
๖. บ. คอมฟอร์ทเซนเตอร์ จก.
๗. สุภาพ - สัมพันธ์ พันธุ์มณี
๘. บริษัททราเวลอีสต์ จำกัด
๙. หลักสูตร ป.โท วัฒนธรรมดนตรี ม.มหิดล
๑๐. โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์
๑๑. ฝ่ายการตลาดและประชาสัมพันธ์ ธนาคารออมสิน
๑๒. เพื่อนพนักงานธนาคารออมสินรุ่น ๑๐
๑๓. ภาควิชาดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลปลพบุรี
๑๔. SALE & MARKETING CONRAD BANGKOK
๑๕. กลุ่มงานสื่อสารการตลาด ธนาคารออมสิน
๑๖. สำนักงานเขตพระนคร
๑๗. ประชาคมวิสุทธิกษัตริย์
๑๘. ชมรมดนตรีไทยรามาธิบดี
๑๙. โครงการทูตวัฒนธรรมพาต้า
๒๐. กองทุนวิจิตรวาทการ
๒๑. บมจ. ธนาคารกสิกรไทย
๒๒. บริษัท พิเพิล มีเดีย จำกัด
๒๓. อุทัยพร รัตนนิมิต
๒๔. ภาคนาฏศิลป์ไทยโขนละคร
๒๕. สายสมร โคบายาชิ และครอบครัว
๒๖. บ. ปาณัสม์ คอนสตรัคชั่น จำกัด
๒๗. โรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชยการ (ACC)
๒๘. ตระกูลเถาปฐม
๒๙. สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
๓๐. รักคุณพ่อที่สุด นาวาโทอรุณ - เฉลิมศรี และลูกๆ
๓๑. พล.ต.พิมล - สมสวาสดิ์ เอี่ยมอุดม
๓๒. โปรแกรมวิชาดนตรีไทย สถาบันราชภัฏนครปฐม
๓๓. ชยุตี วสวานนท์ รายการ "ทิพวาทิต" T.V.๑๑
๓๔. ศ.น.พ. พูนพิศ อมาตยกุลและครอบครัว
๓๕. ดาราวีดีโอ
๓๖. SOPHIE LA
๓๗. อาลัยรักแด่คุณตาเดือน ครอบครัวเถาปฐม

๓๘. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
๓๙. โครงการยุวศิลปินมูลนิธิ ร.๒
๔๐. ไพฑูรย์ โอศิริ และครอบครัว
๔๑. บุญเลิศ นิพัทธ์โยธิน
๔๒. ชมรมดนตรีไทย มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
๔๓. ครอบครัว "วิเศษพานิช"
๔๔. เสถียร - รัตติยะ
๔๕. กรมศิลปากร
๔๖. วิทยาลัยนาฏศิลป
๔๗. โกวิท - ท่านผู้หญิงอังกาบ บุณยัษฐิติ
๔๘. ไตรภพ ลิมปพัทธ์
๔๙. การไฟฟ้านครหลวงเขตธนบุรี
๕๐. พลตรีสิริพงษ์ - ทิพย์ประภา รักษพลเดช
๕๑. คณะครู ร.ร. พาทยกุลการดนตรีและนาฏศิลป์
๕๒. โรงเรียนอัสสัมชัญ
๕๓. กลุ่มดุริยางค์ไทย
๕๔. ประพิศพรรณ - ประอรศิริ
๕๕. ครอบครัวรพิพันธุ์
๕๖. ภาควิชาดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป
๕๗. สาขาดุริยางคศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๕๘. สุลักษณ์ - ฤดีชนก คชเสนี
๕๙. โรงเรียนนาฏศิลปขาบมงคล
๖๐. พ.อ.ประสพโชค - พ.อ.หญิงสุณี ชัดติยะ
๖๑. หมวดดนตรีไทย ดย.ทร.
๖๒. ม.ร.ว.จักรรถ จิตรพงศ์ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
๖๓. สำนักงานที่ดิน จ.หนองบัวลำภู
๖๔. อิสระ ขาวละเอียด
๖๕. อุไรวรรณ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
๖๖. โรงเรียนดุริยางค์ทหารเรือ
๖๗. คณะนาฏศิลปและดุริยางค์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
๖๘. ชินไฉฮั้วซักแห้ง
๖๙. บ.กอกใจเจ้าเหล่า จก.
๗๐. คุณแม่ฝน พึ่งปิติพรชัย
๗๑. สุดจิตต์ ดุริยประณีต
๗๒. อ.ประสิทธิ์ - คุณสุปานี ปิ่นแก้ว
๗๓. วรพจน์ รพิพันธุ์ และครอบครัว
๗๔. นิธิวดี ชวนิชย์ และลูก
๗๕. คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
๗๖. รักและอาลัย พ.อ.(พ) อุปถัมภ์ ทินบาล และกลุ่มคลองสาน
๗๗. น.อ.ธีรพงษ์ - อรวรรณ วรรณลำเริง ผู้ช่วยทูตทหารไทย ประเทศอินโดนีเซีย

๗๘. ครอบครัว “วิจิตรวาทการ”
๗๙. ครอบครัว “กาญจนผลิน”
๘๐. ศูนย์การเรียนปัญโญทัย
๘๑. ประภาวัฒน์ - ปรางค์สิตา อินพลับ
๘๒. ครอบครัวฉันทศิริพจน์
๘๓. ลูกศิษย์พาทยกุล น้องมะเหมี่ยว - น้องปลาย
๘๔. สำนักการสังคีต กรมศิลปากร
๘๕. ครอบครัวเกตุมณี
๘๖. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
๘๗. รายการเจ้าขุนทอง
๘๘. กลุ่มดุริยางค์สากล สำนักการสังคีต
๘๙. รักคุณปู่มาก จาก...หลานคิว หลานดอลล่าร์
๙๐. อาลัยคุณตา ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขายโสธร
๙๑. ภาควิชาดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลปกรุงเทพ
๙๒. วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด
๙๓. โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย
๙๔. ยงยุทธ ตะริโย ผู้ช่วยผู้อำนวยการอาวุโส ธนาคารออมสิน
๙๕. ขอให้คุณตาพักผ่อนให้สบาย ครอบครัว “รูปเทวินทร์”
๙๖. พ.ต.ท.พีรพันธุ์ - นองนันท์ จันทร์เทียน รอง ผกก.(ป) สน.สำราญราษฎร์
๙๗. วิชชุดา ไตรธรรม ผอ.สำนักประชาสัมพันธ์ บมจ. ทิพยประกันภัย
๙๘. สุนทร - ธารทิพย์ บุญชัย
๙๙. คณะครูและนักเรียน โรงเรียนพิมลวิทย์
๑๐๐. เอมี่ - ไอริณ
๑๐๑. บริษัท สามหน่อ จำกัด
๑๐๒. อาลัยครูเตือน จากอาจารย์เฉลิม ม่วงแพรศรี
๑๐๓. เพื่อน ศ.น. รุ่น ๐๒
๑๐๔. โรงเรียนเขมะสิริอนุสสรณ์
๑๐๕. สมชัยดนตรีไทย
๑๐๖. หมวดคีตศิลปสากล
๑๐๗. รักและคิดถึงคุณตาตลอดไป สุรินทร์ หมู หลานบอย บัว บอล
๑๐๘. วิเชียร ภาวิณี นิติธรรม
๑๐๙. นฤมัย - ธวัชชัย ไตรทองอยู่
๑๑๐. น.พ.ไพบูลย์ จิตประไพ และครอบครัว
๑๑๑. ครอบครัวทับทิมศรี
๑๑๒. วรรณยุพา - ประลอง กระแสสินธุ์
๑๑๓. วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา
๑๑๔. โกวิทย์ - อรวรรณ
๑๑๕. รายการจิ๋วแจ๋ว
๑๑๖. ร้านดอกไม้มาลีทิพย์
๑๑๗. ขอแสดงความเสียใจ จากวรางคณา แสงมุกดา

๑๑๘. อาลัยคุณปู่ จากโรงพิมพ์สายสัมพันธ์ การพิมพ์
๑๑๙. วิทยาลัยนาฏศิลปลพบุรี
๑๒๐. ครอบครัวน้อยนิตย์
๑๒๑. รักและอาลัย โม - มน - ต้นไผ่
๑๒๒. รายการรามสังคีตภิรมย์ ส.ว.ท. A.M.๘๓๗ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๑๒๓. อัจฉรา สุภาไชยกิจ
๑๒๔. สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ
๑๒๕. หมวดปี่พาทย์ วนศ.เชียงใหม่
๑๒๖. แผนกดนตรี ดย.ทร.
๑๒๗. งานประชาสัมพันธ์และสื่อสารการตลาด ธนาคารออมสิน
๑๒๘. ดร.ประทีป - เพ็ญศิริ กระแสสินธุ์ โรงเรียนอนุบาลปรารถนา - หัวหิน
๑๒๙. วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
๑๓๐. โรงเรียนสอนดนตรีเอื้อมอารีย์
๑๓๑. เกรียงไกร จารุทวี (อาคารจารุทวี)
๑๓๒. ครอบครัว "เตียวิเศษ"
๑๓๓. ครอบครัว "โตเขียว"
๑๓๔. ภูมิใจคุณตาศิลปินแห่งชาติ พินิจ - พิมพ์ผกา - เอก - ชาร์ล
๑๓๕. ศิษย์ ค.ย.ท.ส.บ. บศ.รุ่น ๒
๑๓๖. ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน)
๑๓๗. หมวดโยธวาทิต ดย.ทร.
๑๓๘. สิทธิถาวรการดนตรี
๑๓๙. ทนงศักดิ์ - ผศ.กฤษณา ภักดีเทวา และครอบครัว
๑๔๐. ชาญ นิ้มกุล และครอบครัว
๑๔๑. สันติเทพ ศิลปบรรเลง
๑๔๒. นักเรียนดุริยางค์ไทย ปวช.ปีที่ ๑/๒ วิทยาลัยนาฏศิลป
๑๔๓. กลุ่มงานศิลปกรรม ธนาคารออมสิน
๑๔๔. ครอบครัวกิตติวรรณ
๑๔๕. อาลัยคุณครู ครูจ้อน การดนตรี
๑๔๖. พล.ร.ต.ทะเล - ครองสุข เปรุนาวิน
๑๔๗. ศูนย์ธุรกิจสินเชื่อ และบริการพร้อมพงษ์
๑๔๘. อาลัยรักพ่อศิลปินแห่งชาติ ครอบครัวกลิ่นหอม
๑๔๙. ราชสกุลจิรประวัติ
๑๕๐. บริษัทเอเซีย อีเล็คโทรนิค เซ็นเตอร์ จำกัด
๑๕๑. บจก.โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเม้นท์
๑๕๒. สมาคมผู้ปกครองและครู วิทยานาฏศิลป
๑๕๓. จารุวรรณ - MR.GREILICS - ANGELA
๑๕๔. สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗
๑๕๕. รำไทย "เสาร์บ่ายโมง" อี๊ฟ , นิว , จ๋ำ , อิ่มเอม , ออม , แพรว , เน
๑๕๖. รปม. ๑๑ (จุฬา)
๑๕๗. ลูกๆหลานๆภูมิใจคุณพ่อ "ศิลปินแห่งชาติ" มากที่สุด คิดถึงคุณพ่อมาก ตระกูล "พาทยกุล"

กราบขอบพระคุณ

ครอบครัว นายเตือน พาทยกุล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ขอกราบขอบพระคุณท่านที่เคารพนับถือทุกท่านและญาติพี่น้องที่ได้สละเวลามาเยี่ยมเยียนระหว่างที่นายเตือน พาทยกุล ป่วย และขอขอบพระคุณทุกท่านที่มาแสดงความเสียใจและให้เกียรติเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม วางพวงหรีด ร่วมบำเพ็ญกุศล และมาเป็นเกียรติในงานพระราชทานเพลิงศพ นายเตือน พาทยกุล

ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารคณะแพทย์และพยาบาล โรงพยาบาลศิริราช และโรงพยาบาลธนบุรี ที่ได้มีส่วนร่วมดูแลรักษา นายเตือน พาทยกุล อย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณวัดเทพศิรินทราวาส วัดบวรนิเวศวิหาร วัดมหาธาตุวรวิหาร จ.เพชรบุรี วัดพลับพลาชัย จ.เพชรบุรี

ขอขอบพระคุณสำนักพระราชวัง กองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ขอขอบพระคุณ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กรมศิลปากร

ขอขอบพระคุณสำนักการสังคีต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง โรงเรียนจิตรลดา โรงเรียนพาทยกุลการดนตรีและนาฏศิลป์ กองดุริยางค์ทหารเรือ คณะอาจารย์บุญช่วย โสวัตร คณะอาจารย์ปี๊บ คงลายทอง นักดนตรี นักร้อง นักแสดง ที่จัดวงดนตรีบรรเลงและจัดการแสดงในวันสวดพระอภิธรรม และในวันพระราชทานเพลิงศพ

ขอขอบพระคุณธนาคารออมสินที่ให้การสนับสนุนในการจัดทำ VCD, CD ผลงานการบรรเลงเพลงไทยของครูเตือน พาทยกุล

ขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่ได้ให้เกียรติเขียนคำไว้อาลัยมาลงในหนังสือเล่มนี้ หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่องหรือไม่เรียบร้อย การต้อนรับไม่ทั่วถึง เจ้าภาพขออภัยมา ณ โอกาสนี้

ขออำนาจแห่งกุศลผลบุญที่ท่านได้เอื้อเฟื้อช่วยเหลือนายเตือน พาทยกุลและครอบครัวพาทยกุล ครั้งนี้ จงดลบันดาลให้ท่านและครอบครัวประสบความสุข ความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไป

เจ้าภาพ

